

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA
KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK
GÜÇ KAVRAMI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Hazerfen GÜLTEKİN

İSTANBUL, 2015

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA
KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK
GÜÇ KAVRAMI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Hazerfen GÜLTEKİN

Öğrenci No:
120771006

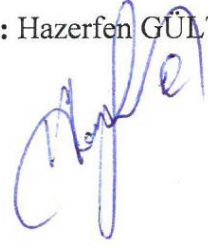
Danışman:
Yrd. Doç Dr. Armağan GÖZKAMAN

İSTANBUL, 2015

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Türk dış politikasında kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramı**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlanılan eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 11/06/2015

Aday: Hazerfen GÜLTEKİN



T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

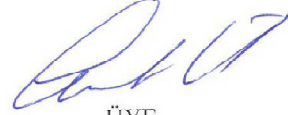
14.5.2015

Enstitümüz *Uluslararası İlişkiler* Anabilim dalı *Uluslararası İlişkiler* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 120771006 numaralı *Hazerfen GÜLTEKİN'İN*ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç Kavramı*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 31.03.2015 tarih ve 2014/13 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (.....) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.



YRD.DOÇ. DR. ARMAĞAN GÖZKAMAN
(Beykent Üniversitesi)



ÜYE
PROF.DR.LEVENT ÜRER
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
PROF. DR. BURAK SAMİH GÜLBOY
(İstanbul Üniversitesi)



Adı ve Soyadı : Hazerfen GÜLTEKİN
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Armağan GÖZKAMAN
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2015
Alanı : Uluslararası İlişkiler
Anahtar Kelimeler : Dış Politika, Güç, Yumuşak Güç, Diplomasi, Türkiye.

ÖZ

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ KAVRAMI

Yumuşak güç en kısa şekliyle devletlerin bir konu hakkındaki fikirlerini, sıcak çatışma ortamına girmeden, ellerindeki yaptırım güçlerini kullanarak benimsetme çabaları olarak tanımlanabilir. Yumuşak güç insanlık tarihinin çok eski çağlarından bu yana kullanılan bir yöntemdir. Ancak Soğuk Savaş'ın başlamasıyla ortaya çıkan ve devam eden bu süreçte çok daha yoğun olarak kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Yumuşak güç kimi zaman sivil toplum örgütleri ile kimi zaman dini unsurlar vb. gibi manevi unsurlar kullanılarak uygulanmış ve geliştirilmiştir. Bu çalışmada genel hatları ile Türk dış politikası üzerinde durulmuş, AKP öncesi dönem ile AKP dönemi Türk dış politikası karşılaştırılmış, Türkiye'nin sahip olduğu Kamu Diplomasisinin kurumsal yapısından bahsedilerek birer yumuşak güç unsuru olarak etkilerinden bahsedilmiştir.

Name and Surname : Hazerfen GÜLTEKİN
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Armağan GÖZKAMAN
Degree and Date : Master Degree, 2015
Major : International Relations
Key Words : Foreign policy, Power, Soft power, Diplomacy,
Turkey

ABSTRACT

PUBLIC DIPLOMACY AND SOFT POWER CONCEPT IN TURKISH FOREIGN POLITICS

Soft power can be defined in the briefest form as the infusing efforts of the governments about their convictions on a subject by using their sanction powershold without entering a conflict environment. Soft power is a method that have been used since the ancient times of history of humanity. However it is seen that it have been used more intensively in this process which had spawned witht he start of the Cold War and still on going. Soft power have been implemented by using sometimes non-governmental organizations and sometimes moral elements such as religious factors etc. In this study it was emphasized on Turkish foreign politics in general terms, Turkish foreign politics and the use of soft power before AKP period and in AKP period have been compared and explained the Turkish Public Diplomacy organizational structure and its effects of soft power.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TABLolar LİSTESİ.....	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.	vi
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ

1.DİPLOMASİ.....	3
2.DİPLOMASİNİN TARİHÇESİ.....	5
3. KAMU DİPLOMASİSİ.....	8
3.1. Kamu Diplomasinin Tanımı.....	8
3.2. Yeni Kamu Diplomasisi.....	11
4. GÜÇ KAVRAMI.....	16
4.1.Güç Nedir?	16
4.2. Güç Çeşitleri.....	19
4.2.1. Sert güç.....	19
4.2.2. Yumuşak güç	20
4.2.3. Akıllı Güç	20
5. YUMUŞAK GÜÇ.....	21
5.1. Yumuşak Güç Terimi.....	22
5.2. Yumuşak Gücün Kaynakları ve Vasıtaları.....	24
5.2.1. Yumuşak Gücün Kaynakları	24
5.2.2. Yumuşak Gücün Vasıtaları.....	26
5.2.2.1. Hükümet Dışı Organizasyonlar.....	26
5.2.2.2. Sivil Toplum Örgütleri	27
5.2.2.3. İş Dünyası ve Küresel Şirketler	28
5.3. Tarihte Yumuşak Gücün Kullanımı.....	28
5.3.1. Yumuşak Gücün Tarihçesi	29
5.3.2. Yumuşak Güç Unsuru Olarak Misyonerlik Faaliyetleri ve Eğitim	29

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KAMU DİPLOMASİSİ KAVRAMI VE YUMUŞAK GÜÇ

1.AKP ÖNCESİ CUMHURİYET DÖNEMİNDE KAMUDİPLOMASİSİ .31	
2. AKP DÖNEMİNDE TÜRKİYE’NİN KAMU DİPLOMASİSİ.....39	

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AKP DÖNEMİNDE KAMU DİPLOMASİSİNİN KURUMSAL YAPISI VE STRATEJİK DERİNLİK KONSEPTİ

1. STRATEJİK DERİNLİK KONSEPTİ.....47	
2.KAMU DİPLOMASİSİ KOORDİNATÖRLÜĞÜ51	
3. TÜRKİYE’NİN DİĞER KAMU DİPLOMASİSİ AKTÖRLERİ.....54	
3.1.Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)..... 54	
3.2.Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) 57	
3.3.Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)..... 61	
3.4. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) 64	
SONUÇ.....67	
KAYNAKÇA70	
EKLER.....75	
EK-1: KDK Genelgesi..... 75	

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1.1. Geleneksel Kamu Diplomasisi ile Yeni Kamu Diplomasisinin Karşılaştırılması.....	15
--	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 3.1.Koordinatörlük Yapısının Şematik Gösterimi	52
Şekil 3.2.Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Teşkilat Yapısı.....	60
Şekil 3.3.Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Teşkilat Şeması.	63

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
BYEGM	: Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC.	: Türkiye Cumhuriyeti
TİKA	: Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
Vb.	: Ve Benzeri
Yy.	: Yüzyıl
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
KDK	: Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü
BM	: Birleşmiş Milletler
MBK	: Milli Birlik Komitesi
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
YTB	: Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

GİRİŞ

“Güç” ve “iktidar” kavramları insanlık tarihi boyunca her zaman var olmuş kavramlardır. Bu uzun tarihi süreç içinde “iktidar” ve ”güç” kavramlarına farklı düşünürler tarafından farklı anlamlar yüklenmiş, işlevi ve etkisi konusunda farklı tanımlar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar güç kavramını farklı unsurları ile açıklamayı ve kavramı teorik bir çerçeveye oturtmayı amaçlamaktadır. Güç konusunda yapılan çalışmalarda bir devletin gücünü hangi unsurların oluşturduğu ifade edilmektedir. Buna ek olarak güç konusunda matematiksel analizler yapılmaktadır. Güç unsurlarının kullanımlarına göre sınıflandırılması da bu çalışmaların konuları arasındadır. Buna göre, güç karşındaki aktörleri zorlamak, tehdit etmek, korkutmak ve onları aldıkları kararlardan caydırmak için kullanılabilir. Gücün bu şekilde kullanılması sert güç kavramı ile ifade edilmektedir. Öte yandan diğer aktörleri ikna etmek ve kendi rızaları ile istenilen çizgiye gelmelerini sağlayarak, diğer ülkelerde hayranlık uyandırmak ve gündem yaratmak ise yumuşak güç olarak adlandırılmaktadır. (<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/politik-sosyal-kulturel-arastirmalar/merkezi/2014/02/10/7423/dis-politikada-yumusak-guc-olgusu>, Nye, 2015)

Uluslararası ilişkilerde yakın zamana kadar sert gücün egemen olduğu, aktörlerin politik amaçlarına ulaşmak için diğerlerini zorlamayı, tehdit etmeyi ve korkutmayı tercih ettiği söylenebilir. Bu tarz bir yaklaşım çok uzun süre normal olarak karşılanmıştır. Ancak özellikle sert güç uygulaması kapsamına giren savaşların yarattığı olumsuz etki sebebiyle dünya kamuoyunda güç konusundaki algı değişmiş, sert güç kullanımını meşru görülmeye başlanmıştır. Sert gücün yarattığı meşruiyet sorununun yanı sıra sebep olduğu yüksek maliyet de söz konusudur. Sert güç sistemdeki algının değişmesi sebebiyle amaca ulaşma yolundaki en güçlü alternatif olma durumunu kaybetmeye başlamıştır. Zira devletler sert gücün oluşturduğu zafiyetlerden kaçınabilecekleri ve aynı zamanda politik amaçlarına ulaşma yolunda kullanabilecekleri farklı güç türlerinin arayışına girmişlerdir. Bu bağlamda yumuşak güç günümüzde en geçerli alternatif olarak görülmektedir.

Yumuşak güç, askerî kuvvet kullanımı ya da diğer aktörleri tehdit etme metotlarını içermediği için kullanımı durumunda meşruiyet sorunu yaratmamakta, sert gücün oluşturduğu maliyetlere sebep olmamaktadır. Ülkelerin kültürlerine, dış politikalarına ve siyasi değerlerine dayanan yumuşak güç sert güce göre önemli farklılıklar arz etmektedir.

Bu çalışmada Türk dış politikası içerisinde yumuşak güç kullanımı ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışma üç bölüm olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde diplomasiden bahsedilerek, kamu diplomasisi ve güç tanımı yapılmış, yumuşak güç kavramları açıklanmıştır. Bu bölümde diplomasinin, kamu diplomasisinin ve yumuşak gücün çeşitli yazarlarca yapılmış tanımlarından bahsedilmiş, ardından tarihte yumuşak güç kullanımına ilişkin örnekler verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde tarihsel perspektifte Türk dış politikası ve kamu diplomasisinin gelişimi incelenmiş, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) öncesi dönemde kamu diplomasisinin gelişimi anlatılmış ardından ise Adalet ve Kalkınma Partisi(AKP) döneminde Türkiye'nin kamu diplomasisi çalışmaları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde; Stratejik Derinlik Konsepti ele alınarak kamu diplomasisi ve yumuşak güç ile ilgili bağlantısından bahsedilmiş, Türkiye üzerindeki etkisi anlatılarak, AKP döneminde kamu diplomasisinin kurumsal yapısı ele alınmış, bu bağlamda Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü incelenmiştir. Ayrıca Türkiye'nin kamu diplomasisi araçlarından bazıları olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM), Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)yine bu bölümde incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ

Bu bölümde kamu diplomasisi ve yumuşak güç tanımı yapılmış ve birbirlerine olan benzerliklerinden bahsedilmiştir. Kamu diplomasisi ve yumuşak gücün anlaşılması için öncelikle diplomasinin ne olduğunun kavranması gerekmektedir.

1.DİPLOMASİ

Diplomasi Türk Dil Kurumu online sözlüğüne göre “uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü, yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı, bu işte çalışan kimsenin görevi mesleği, bu görevlilerin oluşturduğu topluluk ve güç bir görüşme sırasında gösterilen ustalık ve beceriklilik” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2014).

Oxford İngilizce Sözlüğüne göre diplomasi, “uluslararası ilişkilerin müzakere ile yürütülmesi, bu ilişkilerin büyükelçi ve elçilerle desteklenmesi ve kontrol edilmesi şeklidir” (Oxford İngilizce Sözlüğü, 2002). Encyclopedia Britannica “uluslararası ilişkileri yönetme hususunda yerleşik usul veya uluslararası ilişkileri başlıca müzakere yoluyla yönetme sanatından bahseder. Fransızca Universalis Ansiklopedisi için diplomasi, devletlerin barışçıl dış ilişkilerinin yürütülmesindeki resmi usul ve vasıtaların tamamıdır. (Encyclopedia Britannica, 1999;İskit, 2010, 5)

Yapılan tanımlamalardan anlaşılacağı üzere, diplomasi bir müzakere sanatıdır ve dış politikanın tamamlayıcısı anlamına gelir. Diplomasi; dış politikanın icra ediliş şekli, diplomatın sanatı ve hüneri olarak adlandırılabilir.

Uluslararası literatürde savaşların diplomasinin bittiği yerde ortaya çıktığı ve diplomasinin bir barış aracı olduğuna dair bir kanaat bulunmaktadır. Dış politika ve diplomasi bir bütünü temsil eder. Bu bütünün kısımlarını birbirinden ayırmaya imkân yoktur. Dış politika, bir devletin uluslararası ilişkilerinde önündeki temel hedefler ve maksatları temsil eder. Diplomasi ise,

bu hedeflerin ve maksatların icra edilme süreci veya metodudur. Diplomatin görevi, hükümet tarafından tayin edilen dış politikayı icra etmektir.

Diplomasi, devletlerin dış politikada siyasi etki aracı olarak kullandığı ve kısaca uluslararası ilişkilerin savaşa değil, barışçıl yol ve araçlarla yürütülmesi anlamına gelen bir kavramdır. (Kodaman ve Akçay, 2010, 75)

En geniş anlamda diplomasi “uluslararası ilişkiler ve dış politika” ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Burada esas olarak diplomasi'nin iki anlamı üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki, diplomasi'nin bir dış politika aracı ve sorunların barışçıl yollarla çözüm sürecine ilişkin anlamıdır. Bu bağlamda diplomasi, uluslararası politika ve dış politikadan farklı olarak bunların içeriğinden ziyade bunların yürütülme yöntemi ve biçimi anlamına gelmektedir. Diğer bir ifade ile diplomasi'den uluslararası politika'nın resmi yollarla uygulamaya aktarılma süreci anlaşılmaktadır.

Diplomasi, bir hükümetin belli konulardaki kanı ve görüşlerinin doğrudan doğruya öteki devletlerin karar vericilerine iletilmesidir. Müzakere sürecini ifade eden bu sürece devleti temsil eden kişiler katılmaktadır. Başta devlet ya da hükümet başkanı olmak üzere dışişleri ve diğer bakanlar bu süreçte yer alabilir. Burada her türlü siyasal etkileme yöntem ve teknikleri kullanılabilir. “Diplomatik müzakereler” veya “diplomatik müzakerelerde izlenen yöntemler” bu anlama ilişkin kavramlardır (Arı, 2011, 335-340). Bu aynı zamanda devletler arasındaki sorunların barışçıl yollarla çözülme sürecini ifade etmekte ve bir anlamda bir politika aracı ve yöntemi olmakla beraber aynı zamanda barışçıl bir yöntemdir. Dolayısıyla “ikili ve çok taraflı diplomasi”, “diplomatik çözümler” ve “sorunların barışçıl ya da diplomatik yöntemlerle çözülmesi” kavramları bu anlama gelen ve sık sık kullanılan kavramlardır. İkincisi ise diplomasi'nin, hükümetlerin dışişleri bakanlığına bağlı diplomatların icra ettiği bir meslek olarak görülmesinden dolayı, bunlarla ilgili protokol konularını, atanma ve görevin sona ermesini ve diplomatların sahip oldukları ayrıcalık ve muafiyet konularını ifade etmek için kullanılmasıdır. Bir anlamda diplomasi mesleğinin gelişimi ve bunu yürüten diplomatları ilgilendiren konuları kapsamaktadır. Diğer bir ifade ile diplomasi

kavramına kurumsal bir anlam yüklenmekte ve diplomasi sürecinde yer alan birimlerin ve yerleşik diplomatik kurumların gelişim süreci ele alınmaktadır. “Diplomatik kurumların gelişmesi”, “diplomatların atanma işlemleri” ve “diplomatik temsilcilerin görevleri” yine bu anlama ilişkin kavramlardır. “Diplomasi hukuku” kavramı tüm bunları kapsayan bir kavram olarak kurumsal diplomasiyi ifade etmektedir. (Arı, 2011, 338-339)

Diplomasi; milletler arası ilişkileri icra etmek, devletler arasındaki anlaşmazlık ve çatışmaları barışçıl yollarla halletmek için kullanılan en önemli araçtır. Diplomasi daha çok devletlerin resmi kurumları ve resmi görevlileri ile diğer devletlerin hükümetlerine karşı yürüttükleri bir faaliyettir.

2.DİPLOMASİNİN TARİHÇESİ

Diplomasi teriminin uygarlığın başlarından bu yana var olduğu görülür. Tarihte uygulanan ilk diplomasi yöntemi ad hoc bir nitelik taşımaktaydı, yani diplomasi temsilcileri belirli bir amacı ya da görevi gerçekleştirmek için geçici bir süreyle yurt dışına gönderilirler ve bu görevi yerine getirdikten sonra ülkelerine geri dönerlerdi. Bu diplomasi yönteminin örneklerine Hititlerde, Eski Mısırlılarda, Yunan şehir devletlerinde, Romalılarda ve Bizans'ta rastlamak mümkündür. (Tuncer, 2006, 251)

Diplomasi yönteminin evriminde, özellikle Eski Yunanlıların katkısı çok büyük olmuştur. "Açık diplomasi" anlayışına, diplomatik dokunulmazlıklara, saygıya, konsolosluk kurumunun başlangıcına ve çok yanlı diplomasi'nin ilk örneklerine Eski Yunan'da rastlanabilirdi. Ad hoc diplomasiden sürekli diplomasiye geçiş ilk kez 15. yüzyılda İtalyan şehir devletleri tarafından gerçekleştirilmiştir. İtalyanlar, diplomasiye uzun süreli bir etkinlik gözüyle değil, hemen o andaki amaçlarını gerçekleştirmeye yarayacak bir şans oyunu gözüyle bakmaktaydı. İşte bu nedendir ki, İtalyanların geliştirdikleri diplomasi anlayışı ve yöntemi de yalan, hile, kurnazlık ve aldatmacalara dayanmaktaydı. Bu kuşku ve güvensizlik ortamında diplomatın başlıca amacı, kendi aldanmadan başkalarını aldatmak oluyordu. 15. ve 16. yüzyıllara egemen diplomasi anlayışına ve yöntemine

nasıl büyük ölçüde İtalyanlar yön vermiş ise, 17. ve 18. Yüzyıl diplomasisine de büyük ölçüde yön ve biçim veren Fransızlar olmuştur. Özellikle Kral XIV. Louis (1638-1715) döneminde, Fransa'nın Avrupa'da benimsenen genel diplomasi anlayışı ve yöntemi üzerindeki etkisi zirve noktasına ulaşmış ve 1789 Fransız Devrimi'ne kadar geçen süre içerisinde, Fransa'nın geliştirmiş olduğu diplomasi yöntemi tüm Avrupa'ya örnek olmuştur. (Tuncer, 2006, 251-255)

Bu yüzyılda, Avrupa'dan coğrafi engellerle ayrılmış olan Kuzey İtalya'daki şehir devletleri neredeyse birbirlerine eşit güce sahiplerdi ve aralarında klasik güç dengesini andıran bir ilişkiler süreci yaşanmaktaydı. Savaşların genellikle prestij amacıyla yapıldığı bu devletler arasındaki sorunların çözümünde diplomasi de önemli bir araç olarak devreye sokulmaktaydı. Rönesans İtalya'sı uluslararası ilişkiler tarihinde, özellikle dış politikanın yürütülmesinde sürekli olarak iş gören diplomasi kurumlarının geliştirilmiş olmasından dolayı önemlidir. (Arı, 2011, 335-340)Diplomatlardan oluşan elçilikler salt prestij amacıyla oluşturulmakla beraber, günümüzdeki elçiliklerin yürüttükleri pek çok görevi de yerine getirmekteydi. Sağlıklı bir dış politikanın oluşturulması açısından diplomatların raporlarına çok önem verilmekteydi. Nitekim diplomatlar gerek müttefikler gerekse düşmanlar hakkında en önemli bilgi kaynağıydı. Daha ziyade kısa süreli amaçları gerçekleştirmeye yönelik olan bu uygulama yine de belli bir diplomasi anlayışının gelişmesine yardımcı olmuştur. İlk sürekli elçilik 1455 yılında Venedik tarafından Cenova'da açılmıştır. Elçilik görevini yürütenlere bu sırada henüz elçi değil yerleşik kâtipler denmekteydi. İtalyan şehir devletleri arasında Venedik daha sonra, "elçilik okulu" durumuna gelmiş ve İtalya ilk elçisini Fransa'ya göndermişti. Venedik öncülüğünde gelişen bu süreçte hem Avrupa Hristiyan dünyasıyla hem de Müslüman ülkelerle resmi ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. Bu sırada elçilerin statüsü ile ilgili dokunulmazlık ve bağışıklıklar gibi daha sonra Westfalia ve Viyana Kongresiyle uluslararası hukuka girecek birçok konu hakkında, ikili ilişkilerle bir takım kurallar geliştirilmeye çalışılmıştır.

17. 18. ve hatta 19. yüzyıllarda Avrupa'da uygulanan diplomasi yönteminin en belirgin özelliği, diplomasiin büyük ölçüde hükümdarlar eliyle yürütülmesiydi. Bu yüzyıllarda elçilere hükümdarların özel temsilcileri gözüyle bakılmaktaydı. Elçiler, hükümdarların kararlarını ve politikalarını yürütmekle yükümlüydü. Dış politika ve diplomasi kamuoyuna tümüyle kapalı, yalnızca hükümdarı ve saray adamlarını ilgilendiren alanlardı. (Tuncer, 2014, 252)

Yerleşik diplomasi kurumlarının gelişmesi Avrupa'da ancak 18. yüzyılda yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda 19. Yüzyıl "diplomasiin altın çağı" olarak anılır olmuş ve 1815'ten Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede Avrupa, diplomasiinin merkezi haline gelmiştir. Bu dönemdeki diplomatlar da çağımızdaki meslektaşlarının yaptığı; bilgi toplama, siyasal ve askeri çıkarları koruma, ticari ilişkileri geliştirme gibi pek çok işi yapmaktaydılar. Hatta bu meslekten diplomatların Avrupa ve Orta Doğu'da ticaretin gelişmesine önemli katkıları olmuştur. (Arı, 2011, 341)

Osmanlı İmparatorluğu, 18. yüzyılın sonlarında üçüncü Selim döneminde ilk sürekli elçisini göndermeye karar vermiştir. Osmanlı Devleti, kuruluşundan üçüncü Selim'e gelinceye kadar Müslüman ve Hristiyan devletlere ara sıra geçici elçiler göndermiştir. Bir sorunun çözümü, tahta geçişi kutlama ya da dostluğu pekiştirmek için gönderilen bu elçiler gittikleri yerlerde kısa süre kalırlar, görevlerini yaptıktan sonra geri dönerlerdi. Osmanlı Devleti'nin uluslararası ilişkileri sürdürmek için geçici elçiler göndermesi zamanla yetersiz görünmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti, kendisiyle yakından ya da uzaktan ilgili bütün devletlerin sürekli elçilerini kabul ederken, kendisi bu devletlerde sürekli elçi bulundurmamaktaydı. Nitekim Bab-ı Ali, çeşitli nedenlerin zorlamasıyla 1792'de ilk sürekli elçiliklerini kurmaya karar vermiş ve Yusuf Agah Efendi Londra'ya, Seyit Ali Efendi Paris'e, Afif Efendi Avusturya'ya ve Giritli Ali Efendi Prusya'ya sürekli elçi olarak gönderilmişlerdir. (Meray, 1975, 13-14)

3. KAMU DİPLOMASİSİ

Çalışmanın bu başlığı altında diplomasinin bir parçası olan kamu diplomasisinin tanımı yapılmış ve işleyişinden bahsedilerek, yeni kamu diplomasisi kavramı ile arasındaki farklara yer verilmiştir.

3.1. Kamu Diplomasinin Tanımı

Çok sık söz edilmesine karşın ‘kamu diplomasisi’ pek çok kişi için pek de fazla net olmayan bir kavramdır. Bu kavramın tanımlanmasında genellikle bir ülkenin kendi ulusal amaç ve politikalarını, kültürünü ve ideallerini tanıtmaya yoluyla yabancı kamuoyunu etkileme unsuru ön plana çıkartılır. Bu ‘etkileme’ faaliyetinin öneminin arttığı kabul edilmekle beraber kamu diplomasisini geleneksel diplomatik faaliyetten ayıran unsurlar üzerinde belirli bir tartışma sürmektedir. (İskit, 2012, 159)

Uluslararası ilişkiler, artık devletlerin ve uluslararası organizasyonların tekelinden çıkmaya başlamıştır. Söz konusu diplomasi türü günümüz diplomatını başta hükümetler olmak üzere; medya, akademik çevreler, öğrenciler, gençlik grupları, akademisyenler, sanatçılar, kültürel kuruluşlar, bölgesel ve mahalli birimler, özel teşebbüsler ve çok geniş bir manzumeyi ihata eden özel menfaat grupları ve sivil toplum örgütleri ile ilişki kurmaya itmekte ve bunun için lüzumlu maharet ve vasıflara hakim olmaya zorlamaktadır. (Demir, 2012, 14-20)

Kamu diplomasisi terimi, uluslararası ve kültürel ilişkiler sürecine ilk olarak 1965 yılında, sonradan Boston yakınlarındaki Tufts Üniversitesinde Fletcher Diplomasi okulunun dekanı olan emekli Amerikalı diplomat Edmund Gullion tarafından dâhil edilmiştir. (Cull, 2009, 17) Konunun daha iyi anlaşılması ve farklı bakış açılarının da görülebilmesi için bu kavramla alakalı tariflerin geniş bir özetinin burada verilmesi faydalı olacaktır.

1965 yılında Edmund Gullion tarafından uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırılan kamu diplomasisi, daha çok halkların ülke diplomasisine ve dış politikanın oluşumuna verdiği yön olarak da

tanımlanabilmektedir. Yani diplomasinin diplomatlar ve hükümetler arasında yapılmasının yanı sıra, artık halkların hareketleri ve düşünceleri de bu diplomasinin temelini oluşturmaktadır. Örneğin günümüzde iki devlet başkanının görüşme gündemlerini ve liderlerin hareketlerini, oluşan kamuoyu algılarının belirlediği düşünülürse kamu diplomasisi daha iyi anlaşılabilir.(Demir, 2012, 14-16)

Kamu diplomasisi her zaman milli menfaatlerin açıklayıcısı olmuştur. Kamu diplomasisi yabancı ülkelerin kamuoylarını etkilemeye yönelik bilgilerin, cazibe ve nüfuz ile milli menfaatlerinin açıklayıcısıdır. Hükümetlerin iletişim politikası ve aracı olarak kamu diplomasisi; devletlerin kendi halkının fikirlerini ve ideallerini, kendi kültürünü aynı zamanda milli hedeflerini ve güncel politikalarını diğer devletlere anlatma amacı taşıyan bir iletişim politikası ve süreci olmuştur. Kamu diplomasisi; geleneksel diplomasinin haricindedir, yani milletlerarası ilişkilerin, geleneksel diplomasi haricindeki alanlarını da kapsamaktadır. Hükümetler tarafından yabancı ülkelere kamuoyu teşekkülü, özel kuruluşlarının diğer ülkelerin kuruluşlarıyla etkileşimde bulunması, diplomatlar arasında iletişim temini ve kültürler arası iletişim sürecini sağlamaktadır. Ayrıca kamu diplomasisi doğru bilgi yaymak ile yükümlüdür. Ülkelerin milletlerarası kamuoyu teşekkülü vasıtası ile milli hedeflerine, menfaatlerine ve gayelerine ulaşmak için inşa edilmiş doğru bilgiyi yayma teşebbüsüdür.(Demir, 2012, 14-16)

Kamu diplomasisi asıl amacı ilişkiler geliştirmektir. Başka ülkelerin, kültürlerin ve insanların ihtiyaçlarını anlamak, yanlış anlaşılmaları düzeltmek, ortak amaçlar bulabileceğimiz alanlar aramaktır. Ülkelerin karşılıklı anlayış yoluyla imaj ve saygınlıklarını geliştirmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım kamu diplomasisinin iki yönlü iletişimini esas alır ve bu tür diplomasi faaliyetlerinde karşılıklı yarar söz konusudur.

Kamu diplomasisinin işleyişi, ülkelerin cazibelerini kullanarak diğer ülkeleri etkileme yolundan geçmektedir. Leonard'a göre ise (2002, 9-10) kamu diplomasisinin etkin bir şekilde işleyebilmesi için bir tesir hiyerarşisi bulunmaktadır. Leonard bunu hem hedefteki ülke üzerinden hem de kamu

diplomasisi gücünü kullanacak ülke üzerinden giderek geliştirmiştir. Ülkelerin sahip oldukları imajlarını gözden geçirmeleri ve bu şekilde diğer insanları etkileyebilecek kültür, siyasi ve diplomatik avantajlarını ön plana çıkarmaları gerekmektedir. Ülkeler arası iletişime önem vererek hedef ülke üzerine olumlu etkiler bırakmak suretiyle eğitimsel ve bilimsel işbirlikleri yapmak, ülkenin sahip olduğu turistik alanlarını güçlendirerek, insanları buralara çekmek başarılı bir politika olacaktır. Leonard bu ve bunun gibi çalışmaları ise üç farklı zaman içerisinde gerçekleşeceğini belirtir. Yani yapılan çalışmaların gün içerisinde, haftalar içerisinde veya yıllar içerisinde sonuç vereceğini belirtir ve bunu kamu diplomasisinin üç boyutu olarak adlandırır. (Leonard, 2002, 10). Leonard'ın bu yaklaşımının doğru olduğunu ve günümüz diplomasisinde aslında bu şekilde işlediğini belirtmek gerekir. Ülkelerin yaptıkları her politik süreç mutlak suretle belirli bir zaman sonrasında etkisini göstermektedir. Burada önemli olan ülkelerin amaçladıkları hedeflere ne denli hızlı bir şekilde ulaşmak istedikleridir.

Kamu diplomasisine yönelik iki yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan birincisi olan katı yaklaşıma göre; kamu diplomasisinin amacı başka ülkelerin kamuoylarını etkilemek, aynı zamanda ikna ve propaganda yolunu da kullanmak olmalıdır. Katı yaklaşım çerçevesinde siyasal uygulamalar genel olarak; televizyon, radyo, gazete ve dergi gibi araçlarla kısa dönemli siyasal sonuçları almaya yönelik olarak kullanılmakta ve hedef ülkenin davranış ve tutumları değiştirilmektedir. (Signitzer ve Coombs, 1992, 140) Esnek yaklaşım ise, bilgi ve kültürel programların, uzun dönemli ulusal amaçlara daha çok önem vermesi ile dış politika amaçlarının önünü açacağını ifade etmektedir. Kamu diplomasisinin başarılı olabilmesi için iki yaklaşımın bir denge içerisinde işlemesi gerekmektedir.

Kamu diplomasisi terimi özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde hemen kabul görmüştür. Terimin ABD'de rağbet bulmasının iki sebebi vardır; birincil sebep Amerika'nın, kendi demokratik enformasyon uygulamalarıyla Sovyetler Birliği'nin takip ettiği politikalar arasına daha bariz bir mesafe koyabilmesi için, propaganda ve psikolojik mücadele gibi terimler yerine daha

yumuşak alternatiflere ihtiyaç duymasıydı. İkinci sebep ise, Amerika'nın uluslararası istihbarat bürokrasisinin -Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı- kendilerine diplomat statüsü veren bir terimi memnuniyetle karşılaması olmuştur.(Demir, 2012,15)

3.2. Yeni Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi daha çok Soğuk Savaş döneminde başını ABD'nin çektiği Batı Bloğu Ülkeleri ile Sovyetler Birliğinin önderlik ettiği Doğu Bloğu Ülkeleri arasındaki mücadelede kullanılan önemli bir terim olmuştur. 1990'lı yıllarda Soğuk Savaşın sona ermesiyle ortaya çıkan yeni uluslararası sistem ve küreselleşme şartlarında kamu diplomasisi tabiri mevcut durumu ifade etmekte yetersiz hale gelmeye başlamıştır.(Demir, 2012, 16)

Kamu diplomasisi üzerine referans kaynağı olarak görülen Nancy Snow ve Philip Taylor'ın editörlüğünde 2009 yılında yayınlanan "*Routledge Handbook of Public Diplomacy*" başlıklı eserde, kamu diplomasisinin geleneksel ve yeni kamu diplomasisi olarak iki ayrı şekilde incelendiği ileri sürülmüştür. Snow geleneksel kamu diplomasisini; hükümetleri bilgilendirme, etkileme ve angaje etme yoluyla, küresel toplumlarla iletişime geçilmesi ve dış politikalarını desteklemelerini sağlaması olarak adlandırmıştır. Diğer bir söylem ile kamu diplomasisi hükümetten halka doğru bir iletişim şekli olarak değerlendirilmiştir. Yeni kamu diplomasisi ise, hükümeti devre dışı bırakarak halklarla halkların iletişimi ve ilişkisi olarak tanımlanmıştır. (Armstrong; Taylor, 65)

Günümüzde bazı akademisyenler de, geleneksel kamu diplomasisi yerine yeni kamu diplomasisi teriminden söz etmektedirler. Bu terim kamu diplomasisinin tarifiyle uyuşmakla beraber, kamu diplomasisinin icrasındaki önemli değişimlere de dikkat çekmektedir. Bunlar Cull'a göre şu şekilde sıralanmaktadır:

- Uluslararası aktörler giderek geleneksel uygulamaların dışına çıkmakta ve bu sahada daha çok sivil toplum teşekkülleri ön plana çıkmaktadırlar.

- Dünya kamuoyuyla iletişim kurabilmek için bu faktörler tarafından istimal edilen mekanizmalar yeni, gerçek zamanlı, küresel teknolojiler istikametinde yol almaktadır.
- Propagandanın eski konseptleri yerine kamu diplomasisi, bir tarafta pazarlamadan gelen bilhassa mekân markalaşması ve milli markalaşma, diğer tarafta ağ iletişimi teorisinden gelişen konseptlerden gittikçe artan bir seviyede daha çok faydalanmaktadır.
- Böylelikle itibar ve milletlerarası imajın lisanı olarak kamu diplomasisinin yeni bir terminolojisi yumuşak güç ve markalaşmanın dile getirilmesine yol açmaktadır. (Cull, 2009, 14)

Kamu diplomasisi, bir devletin bütün çıkarlarını uluslararası alanda ileriye taşımak amacıyla yabancı ülkelerin kamuoylarında yürüttüğü çalışmalardır. Bunu diğer ülke vatandaşlarının beyinlerini ve gönüllerini fethetmek, hedef kitlenin ilgisini ve hayranlığını kazanabilmek olarak ta açıklamak mümkündür.

Yumuşak gücün en önemli unsurlarından biri olan kamu diplomasisi, bir ülkenin başka bir toplumun halkı ile aydınlarını bu ulusun politikaları ile kendi avantajına döndürmesi ve etkilemeye çalışmasıdır. Bu açıdan bakıldığında kamu diplomasisi ile yumuşak gücün birbirini tamamladığını görülebilir. Her iki kavram da sert güç kullanmak yerine başka ulusları elindeki unsurlar ile kendine hayran bırakmayı ve özenilebilir bir ülke olmayı amaçlayarak diğer ülkeler üzerinde etki bırakmaktadır. Kamu diplomasisi sadece düşünürler savaşı değildir. Kamu diplomasisi aynı zamanda bir ülkenin değerlerinin, politikalarının ve hedeflerinin daha iyi anlaşılması için yabancı toplumların kanaat liderlerini anlamaya, bilgilendirmeye, kendi taraflarına çekmeye ve etkilemeye dayalı çok ayaklı bir çalışma sanatıdır.

Kamu diplomasisi kullanılarak ulaşılmaması gereken hedefleri devletler kendileri belirlerler. Ancak bunların yöntemlerinin belirlenerek uygulamaya konulmasında devlet dışı organizasyonların büyük önemi bulunmaktadır. Devlet dışı organizasyonlara; bireylerin çalışmalarını, sivil toplum örgütlerini,

eğitim kurumlarını, özđür medyayı, sanat-kültür çevrelerinin işlevleri gibi yumuşak güç aktörleri örnek olarak verilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, yukarıda da belirtildiği üzere devletlerin belirledikleri yöntemleri uygulamaya koyabilmek için ve yabancı kamuoylarının dikkatini çekebilmek için her kesime ayrı bir program uygulanmasıdır. Bunun için hedef kitlenin çok iyi belirlenmesi, hassasiyetlerinin anlaşılması, onlarla diyalog oluşturulması, sorunları ile empati kurulması, samimi ve inandırıcı açıklamalar yapılması gerekmektedir. Ancak bu şekilde yumuşak güç unsurları kullanılabilir ve ülke hedeflemiş olduğu amaca ulaşabilir.

Kamu diplomasisinde daha çok radyo ve yazılı basın medya vasıtaları olarak kullanılırken, yeni kamu diplomasisinde uydular, internet, mobil telefonlar ve gerçek zamanlı haberler ağırlık kazanmaktadır. Uluslararası imaj ve itibar kavramları da yerini yeni kamu diplomasisinde yumuşak güç ve ülke markalaşması kavramlarına bırakmaktadır.

Szondi'nin yapmış olduğu geleneksel kamu diplomasisi ve yeni kamu diplomasisi karşılaştırması çalışmasında iki düşünce arasında ki farklar daha net bir şekilde görölmektedir. Geleneksel kamu diplomasisinde, devletlerarasında mücadele ve gerilimler mevcutken, yeni kamu diplomasisinde bunun yerini barışın hâkim olduğu bir dünya almaktadır. İdeoloji ve menfaatlerin hâkim olduğu geleneksel kamu diplomasisinin yerini, fikirlerin ve değerlerin hâkim olduğu yeni kamu diplomasisi almaktadır. Geleneksel kamu diplomasisi halkları yönetmeye çalışıp onları ikna kabiliyetinden geçerken, yeni kamu diplomasisi baskı uygulamak yerine halkları cezpt etmek ve sürekli ilişkiler kurma kabiliyeti üzerinde durmaktadır. Burada yeni kamu diplomasisinin de yumuşak güç kavramıyla olan benzerliği göze çarpmaktadır. Verilen örnekten yola çıkılırsa, yeni kamu diplomasisinde sürekli iletişim halinde olunacak anlaşmalar yapılması ile görölmektedir ki geleneksel kamu diplomasisi tek taraflı bir iletişim halindeyken yeni kamu diplomasisi ülkelerin karşılıklı görüşme halinde olduğu çift taraflı iletişim halindedir. Ancak geleneksel ve yeni kamu diplomasisi anlayışının bakış açıları ve metotları değışmekle birlikte temel hedefleri aynı kalmaktadır. Bu

hedefler yumuşak güç unsurlarını kullanarak uluslararası zeminde faal olmak ve nüfuzu arttırmaktır. (Cull, 2009, 14; Szondi, 2005, 305)

Geleneksel kamu diplomasisinin temel aktörü devletler olarak ortaya çıkarken, yeni kamu diplomasisi anlayışında devlet dışı pek çok aktör de kamu diplomasisinin kaynağı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu olgu diplomasiinin toplumsallaşması olarak da adlandırılmaktadır. (Yağmurlu, 2007, 17)

Örneğin Amerika Birleşik Devletleri, dünyanın en tanınmış ve en çok ciro yapan şirketlerinin büyük kısmına sahiptir: Microsoft, McDonald's, Coca Cola, Mobil ve Procter&Gamble gibi güçlü şirketler ile dünya üzerindeki kamu diplomasisi ve yumuşak güç kozunu arttırmaktadır. Evrenselleşmiş Amerikan kültürü, bu kültürün en önemli dağıtıcısı olan Hollywood, dünyaca tanınan Amerikalı sporcular ve sanatçılar, öğrenci değişim programları, dünyaca ünlü Amerikan üniversiteleri ve basın yayın kuruluşları Amerika'nın kamu diplomasisi çalışmalarında elini güçlendiren en önemli unsurları oluşturur. Amerika Birleşik Devleti'ndeki bu güçlü kamu unsurları ile diğer ülkelere kendisini yaşanabilecek en güvenilir ülke olarak göstermektedir. Hollywood örneğinde de görülebileceği üzere, yapılan Amerikan filmlerinin çoğunda Amerika kendisini destansı bir kurgu ile anlatan, güçlü, rahat ve süper güçlere sahip bir ülke olarak göstermektedir. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere yeni kamu diplomasisinde iletişim ağlarının gelişmesi ve teknolojinin de ilerlemesi ile birlikte ülkeler kamu diplomasisi uygulamalarını ve ellerindeki yumuşak güç unsurlarını etkili bir biçimde kullanmaktadırlar.

Türkiye, kamu diplomasisi alanındaki çalışmalarına son yıllarda hız vermiştir. Türkiye 1991 yılında SSCB'den ayrılarak bağımsızlığını ilan eden Orta Asya ve Kafkasya'daki toplumlarla iletişime geçmiş, eğitim ve kalkınma alanında çalışmalara başlamıştır. 1992 yılında "Büyük Öğrenci Projesi" hayata geçirilmiş ve bu kapsamda Türkiye tarafından her yıl binlerce öğrenciye burs imkânı sağlanarak, aynı zamanda bu öğrencilerin Türkiye içerisinde eğitim almalarına da olanak sağlanmıştır. Türkiye bu davranışıyla, Orta Asya ve Kafkasya devletlerine Türk sempatisini oluşturmayı amaçlamıştır. 2009 yılında Dış İşleri Bakanlığı, internet üzerinden sosyal medya araçlarını

kullanarak kamu diplomasisi faaliyetlerini gerçekleştireceğini duyurmuştur.(http://www.mfa.gov.tr/duyuru-15_-17-aralik-2009_Bakanligimiza-ait_olmayan-internet-siteleri-hk_.tr.mfa, Erişim Tarihi: 24.05.2015)

Aşağıda geleneksel kamu diplomasisi ile yeni kamu diplomasisinin karşılaştırılması yapılmıştır.

Tablo1.1: Geleneksel Kamu Diplomasisi ile Yeni Kamu Diplomasisinin Karşılaştırılması

	Geleneksel Kamu Diplomasisi	Yeni Kamu Diplomasisi
Ortam	Çatışma ve gerilim	Barış
Amaç	Hedef kitlede davranış değişikliği yaratarak politik değişim sağlamak	Ülkenin dışarıda politik ve ekonomik çıkarlarını yükseltecek uygun çevre ve olumlu izlenim yaratmak
Strateji	İkna – Kamuların idaresi	İlişki kurmak ve geliştirmek – Kamularla kaynaşmak
İletişimin Yönü	Tek yönlü iletişim - Monolog	İki yönlü iletişim – Diyalog
Araştırma	Çok az	Bilimsel araştırma, geri bildirim değerlendirmesi
Mesajın İçeriği	İdeolojiler – Çıkarlar	Düşünceler – Değerler
Hedef Kitle	Hedef ülkenin kamusu	Sınıflandırılmış kamular
Kanal	Geleneksel kitle iletişim araçları	Eski ve yeni kitle iletişim araçları
Bütçe	Kamusal kaynaklar	Kamusal ve özel ortaklıklar

Kaynak: Aslı Yağmurlu, Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi, İletişim Araştırmaları Dergisi, 2007, 5(1), ss.9-38, s.16.

4. GÜÇ KAVRAMI

Bu bölümde güç tanımı yapılmış ardından güç çeşitlerinden bahsedilerek yumuşak güç tanımına geçiş yapılmıştır.

4.1.Güç Nedir?

Uluslararası ilişkiler kavramında güç; siyaset ve diplomatlar için devletlerin bir amacı, olaylar ve meseleler üzerinde bir kontrol ölçüsü olarak bahsedilir. Ayrıca güç, güvenliğin sağlanmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Modern söylemde ise uluslararası ilişkilerde güç ekonomik ve askeri bir varlıktır. Antik dönemden bugüne kadar siyaset felsefesi güç-değer ilişkisi üzerinde yorum yapmaya yönelirken, siyasi gerçeklik ile ilgili analizler gücün değişken yapısını anlamayı ve bu değişimin dinamiklerini tanımlamayı amaçlamıştır. Realist ekol uluslararası düzenin ulus devletler arasındaki reel güç dengeleri üzerinde kurulabileceğini savunurken, uluslararası ilişkilerde hukuk ve değer boyutu kazandırmak isteyen idealist ekol, ulus-devletleri bu hukukun muhatapları olarak görmüştür. (Yılmaz, 2008, 28-29)

Uluslararası ilişkiler tarihine bakıldığında, güç kavramını ve tartışmalarını etkileyen ilk isim 1957 yılındaki “*The Concept of Power*” makalesiyle Robert Dahl olduğunu görülmektedir. Daha sonraki bütün güç tartışmalarında ve açıklamalarında referans olarak gösterilen Robert Dahl’ın güç hakkındaki görüşleri uluslararası ilişkiler yazınına büyük ölçüde etkilemiştir. Robert Dahl tanımına göre güç, A aktörünün B aktörü üzerinde söz sahibi olması ve bu şekilde A aktörünün yapamayacağını B aktörüne yaptırabilme kapasitesi ve yeteneğidir. (Dahl, 2007, 201-215)

Güç tanımı ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Yumuşak gücün tanımını yapan Joseph Nye’a göre güç hava durumu gibidir, yani herkesin hakkında konuştuğu ancak çok az insanın işleyiş mantığını anladığı bir kavramdır. Nye’ın sözlerinden de anlaşılacağı üzere güç değişken bir yapıya sahiptir ve bu değişkenlik gücün kendi içerisinde farklılıklar oluşturmaya sebep olmuştur. Bu farklılıklar; sert güç, yumuşak güç ve akıllı güç olarak karşımıza çıkmaktadır. (Nye, 1990, 105/2)

Güç ile ilgili diğer bir tanımı ise Morgenthau yapmış ve gücü uluslararası politikanın en temel vazgeçilmez aracı olarak tanımlamıştır. Morgenthau'ya göre güç, ulaşılması gereken hedeflerin elde edilebilmesi için ülkelerin sahip olması gereken en zorunlu ihtiyaçtır. Güç; bir amaca hizmet eden toplumsal ilişkiyi, fiziksel şiddet kullanımından bir insanın bir başka insanın aklını ve düşüncesini kontrol etmesini sağlayan kısaca insanın insan üzerindeki egemenliğini kapsayan bir kavramdır. (Morgenthau, Çeviri: Oran, 1970, 10)

Holsti, gücün çeşitlerini tek bir çatı altına toplayarak bir ülkenin sahip olduğu imkan ve hareket kabiliyetleri ile diğer ülkeleri ceza, ödül, veya ikna yöntemleri ile kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeyi güç olarak tanımlamıştır. Bu noktada zarar verilmeden ve dirençle karşılaşılmadan uygulanan güç kavramının çatışma, direniş ve şikâyetin olmadığı güç yöntemlerinden en etkin yöntem olduğu fikri oluşmaktadır. (Holsti, 1964, 179)

Uluslararası ilişkilerde güç hakkında net bir tanım yapmak zordur çünkü uluslararası ilişkilerde gücün farklı boyutlarda çeşitli uygulamaları vardır ve bunlar zamana göre de değişmektedir. Bu sebeple görülmektedir ki farklı zamanlarda farklı düşüncelere sahip siyasi düşünürler ve yazarlar, güç hakkında farklı yorumlar ortaya koymaktadırlar. Güç aslında göreceli bir kavram olarak mevcuttur ve ancak başka ülkelerin sahip oldukları kapasitelerle karşılaştırıldıklarında anlamlı bir kavram haline gelmektedir. Nye gücün zaman ve kavram içerisinde değişmesini; küreselleşmeyle birlikte ekonomik ilişkilerin ön plana çıkmasıyla açıklamaktadır. Nye bu açıklamasını aynı zamanda, askeri güç ve resmi ilişkilerin ağırlığını kaybetmesiyle birlikte ekonomik unsurlar ve devlet dışı aktörlerin ön plana çıkmaya başlamaktadır diyerek devam ettirmiştir. (Nye, 1990, 156-157; Barber, 1996, 23-34)

Güce ilişkin bu çalışmaların ortak yönü, gücün aslında mutlak şekilde birileri üzerinde denenen bir araç olarak kullanılması olmuştur. Aktörler açısından güç, eldeki kaynakların güce dönüştürülemediği ve kullanılmadığı halde anlamı olmayan bir kavram haline gelmektedir. Çünkü güç büyük ölçüde elde edilmek istenen sonuçlar ile ilgilidir. Bunu devletler zorlayıcı yoldan da elde edebilir, biraz sonra bahsedeceğimiz yumuşak güç kavramı ile de elde edebilir. Bu anlamda kaynakların ya da değerlerin kontrolü potansiyel gücü, bu unsurların ise aktörler tarafından

sonuca yönelik bir etkiye dönüştürülmesi ise gerçek gücü ifade eder. Bu açıdan düşünüldüğünde uluslararası alanda gücü tanımlayan unsurları elinde bulunduran devletlerin bunu güce dönüştüremediği ve bazen zayıf devletler karşısında bile geri adım atmak zorunda kaldığı görülebilir. Bu dönüşüm süreci ise daha çok aktörlerin beceriksizliği veya isteksizliği olarak görülebilmektedir. Örneğin, askeri güç caydırıcılık konusunda önemli bir rol oynar ancak uluslararası ticaret görüşmelerinde bir güç unsuru olarak değerlendirilemez. Örneğin, ABD'nin yarattığı güvenlik şemsiyesi altında batıda ortaya çıkan karşılıklı ekonomik güven ve bağlılık Amerika'nın günümüzde ekonomik olarak güçlü bir pozisyonda olmasını sağlamıştır.

Yine Hollywood etkisiyle ülkelerin tüketim alışkanlıklarını değiştirerek Amerikan mallarına olan talebin artması, bir yumuşak güç varlığının sonucu olmasının yanı sıra Amerika'nın elindeki kaynakları ne denli becerili bir şekilde kullandığının kanıtı olmuştur.

Siyaset bilimcilerin tartışmakta olduğu üç güç unsuru bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi zorlayıcı bir güç olan sert güç kavramı, diğeri ise etki kurma ve ikna etme esasına dayalı olan yumuşak güç kavramıdır. Smart güç kavramı ise daha çok bu iki gücün harmanlanması ile oluşmuş karma bir güçtür.

Güç terimi kendi içerisinde yumuşak güç, sert güç ve akıllı güç olarak üçe ayrılmış olsa da temelde bu düşüncelerin birincil kullanımı Niccolo Machiaevelli ve Hans Morgenthau'ya aittir. Morgenthau gücü tanımlarken, caydırıcılığın ön plana çıktığını savunmuştur. Burada bahsedilen caydırıcılık ise ülkenin kendi ulusal çıkarlarına zarar verebilecek diğer aktörlerin hareket alanlarının daraltılması olmuştur. Morgenthau'nun bu düşüncesine göre güç, mevcut durumu korumaya ve değiştirmeye yönelik politikalar için veya ülkenin kendi prestijini koruması ve yükseltmesi amacıyla kullanılmaktadır.

Değer yüklü bir kavram olması bakımından her güç tanımı ve kavramsallaştırılması farklı bir dünya görüşünü yansıtmaktadır. Bu sebeple güç kavramı teorik bir kavram olmakla beraber tek bir tanımlama ile açıklanamaz. Genel olarak güç kavramı, uluslararası ilişkiler disiplini tanımlayan bir kavram ve dolayısıyla güç ilişkileri de uluslararası ilişkilerin çalışma alanıdır. Merkezinde güç

ilişkilerinin olduğu bir disiplin olarak uluslararası ilişkilerde ortak bir güç kavramı ve çerçevesi yoktur. (Ekşi, 2014, 32-33)

4.2. Güç Çeşitleri

Uluslararası ilişkilerde güç diplomasi içerisinde kullanım alanlarına göre farklı anlamlar içererek çeşitlenmektedir. Bu bölüm içerisinde güç çeşitleri olan; sert güç, yumuşak güç ve akıllı güç tanımlamaları yapılmış ve birbirlerine olan farklılıklarından bahsedilmiştir.

4.2.1. Sert güç: Diğer bir adı askeri güç olan ve ülkelerin birbirlerine katı yaklaşımı olarak adlandırılan sert güç; tehdit veya silahlı güç kullanımı, ekonomik baskı ve yaptırımlar, suikast ve hile gibi zarar verici bir güç çeşididir. Sert güç genelde başka devletlerin iç meselelerini askeri tehditler yoluyla değiştirebilecek daha güçlü unsurlar ile bağlantılıdır. Nye'a göre sert güç ülkelerin sahip olduğu ekonomik ve askeri güç ile diğer ülkeleri zorlama kabiliyetlerinden ileri gelmektedir. Sert güç, ülkeler için zorlayıcı bir güç olmasının yanında aynı zamanda caydırıcı ve koruyucu bir güç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Sert gücün kullandığı araçlar her zaman için tehdit ve kuvvet uygulamaları olmuştur.

Sert güç kavramı daha çok Birinci Dünya Savaşında ve İkinci Dünya Savaşında net bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Savaş zamanlarında askeri gücün kullanılması aynı zamanda ekonomik gücün de maliyetini arttırmıştır. Savaşlarda sert gücün kullanılması yıkımlara ve milyonların ölmesine sebep olmuştur. Yakın tarihimizde görülen Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak savaşına girmesi ve İsrail'in Filistin üzerine uyguladığı zulüm birer askeri güç örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası sistemdeki askeri ve ekonomik güce dayalı güç kullanma stratejisi 21'nci yüzyılın başlarında değişikliğe uğramaya başlamıştır. Bu değişimde, özellikle 11 Eylül 2001'de ABD'de yaşanan terör olayları etkili olmuş; askeri ve ekonomik gücün bir devletin milli menfaatleri ve hedeflerinin gerçekleştirilmesinde yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Bu doğrultuda insanların hayallerini ele geçirme ve takdirlerini toplama ayrı bir güç türü olarak düşünülmektedir. (Yılmaz,

<http://www.beykent.edu.tr/WebProjects/Web/egitim.php?CategoryId=897&ContentId=591&phpMyAdmin=26b1ab37aa748d52c4747d623bec741b>, Erişim Tarihi: 05.04.2014)

4.2.2. Yumuşak güç: Joseph Nye’in ortaya çıkarmış olduğu yumuşak güç kavramı ise daha çok kültürel değerler, ideoloji üzerine diyaloglar, bir devletin kendini iyi örnek olarak diğer ülkelere aşılması, insani değerlere yardım ve destek gibi çeşitli bir güç unsurudur. Bu tanımlamalardan yola çıkarak yumuşak gücün bir ülkenin diğer ülkeler üzerinde zorlayıcı bir güç kullanmasından daha çok, onlar üzerinde hayranlık uyandırarak hedeflerine ulaşmaya çalışmasıdır denilebilir. Yumuşak gücün kullandığı araçlar; ülkenin sahip olduğu değerleri, kültürü, uyguladığı politikası ve etkin bir biçimde çalışan kurumları olmuştur. (Demir, 2012, 60)

Yumuşak gücün diğer güçlerden farkı, kamu diplomasisi ile bağlantılı olarak kullanılması ve iki taraflı çoklu diplomasi gerektiren bir güç çeşidi olarak uygulanıyor olmasıdır. Ülkeler günümüzde sert güç kullanımı yerine artık daha çok politik hedeflere ulaşmak için yumuşak güç diplomasisini kullanmaktadır.

İkinci Dünya Savaşından sonra ilk yumuşak güç uygulaması Amerika Birleşik Devletleri’nin Marshall Planı ile gerçekleştirilmiştir. Amerika bu anlaşma çerçevesinde 1962-1972 yılları arasında yüzlerce “Barış Gönüllüsü” görevlendirmiştir. Barış gönüllüleri, birçok ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmuş, aynı zamanda Amerikan kültürünü yaymaya çalışmıştır. ABD, bu sayede Türkiye’nin de aralarında bulunduğu birçok ülkeyi kurumsal ittifaklara çekebilmeyi başarmıştır. (Yılmaz, 2007)

4.2.3. Akıllı Güç

Diğer yandan, yumuşak güç bazılarınca gittikçe modası geçmekte olan bir terim olarak görülmektedir. Ernest J. Wilson III ve Nye’in kendisinin de içinde bulunduğu, Amerika Birleşik Devletleri analistleri şimdilerde kamu diplomasisinin politika teşkil edicileri bilgilendirdiği akıllı (smart) güç olarak yumuşatılan sert güç ve yumuşak gücün dinamik bir terkibinden bahsetmektedirler. (Cull, 2009, 15) Bu

terim daha çok, hem sert güç hem de yumuşak güç kaynakları açısından zirvede olan ABD'nin dünyaya özellikle 2003'te Irak'ın işgali sonrası Bush politikalarıyla dibe vuran imaj ve itibarını tamir etmeyi ve yükseltmeyi hedefleyen bir arayışın mahsulü olarak görünmektedir. Akıllı güç ne sert ne de yumuşak güçtür, her ikisinin de mahir bir terkididir. Akıllı güç eldeki bütün imkânların uygun yer ve uygun zamana göre, dost ve düşmana göre uygulanacak yumuşak güç veya sert güç olarak ortak bir paydada kullanılması olarak da adlandırılabilir. Akıllı gücün ana stratejisi savaşlar içerisinde düşman ülkeye zafiyet vermek değil, kazanılan müttefikler ve elde edilen çıkar olmuştur. (Demir, 2012, 24)

Yumuşak güç kavramı sert güce göre farklılıklar arz etmektedir. Bu fark temel davranışlar ve temel araçlar bazındadır. Yumuşak güç söz konusu iken davranışlar genelde “hayranlık uyandırma ve gündem yaratma” şeklindedir. Ancak, sert güç için zorlayıcı diplomasi ve savaş genel olarak başvurulmuş yollar arasında olmuştur. Sert güç, zorlama ve korkutma gibi yöntemleri önerip diğerler aktörlerin fikrine daha az önem verdiği için uygulanması hâlinde tek yanlı politika olarak algılanmaktadır. Oysa yumuşak güç, diğer aktörlerin fikrini istenilen şekilde değiştirmeyi amaçlamasından dolayı uygulanması hâlinde çok yanlı politikalar oluşturmaktadır.

Yumuşak gücün sert güçten farklılaştığı bir başka nokta ise, gücün etkisinin ölçülmesi aşamasıdır. Sert güç askerî kuvvet ya da ekonomik ambargo gibi hesaplanması ve ifade edilmesi daha kolay unsurlar içermekteyken, yumuşak güç daha soyut kavramlar ile ikna ve fikir şekillendirmeye dayanmaktadır. Bu durumda yumuşak güç etkisi sert güce göre daha az ölçülebilir bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır.

5. YUMUŞAK GÜÇ

Bu kısımda yumuşak gücün ortaya nasıl çıktığından bahsedilmiş, ardından yumuşak gücün kaynakları ve vasıtaları anlatılarak, tarihte yumuşak güç kullanımı açıklanmıştır.

5.1. Yumuşak Güç Terimi

ABD Savunma Eski Bakan Yardımcısı Joseph S. Nye, yumuşak güç kavramını ilk kez 1990 yılında New York'ta yayımladığı “Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power” adlı eserinde kaleme almıştır.

Nye, yumuşak güç kaynaklarının kamu diplomasisi ile birlikte kullanılarak nasıl güce ve politikaya dönüştürülebileceğini anlatmıştır. Bir diğer yandan yumuşak gücün tanımını yaparak nasıl çalıştığını açıklamış ve yumuşak güç kavramını kamu diplomasisi çerçevesinde yeniden tanımlamaya çalışmıştır. Zira 1965 yılında adı konan kamu diplomasisi ile 1990 yılında ortaya çıkan yumuşak güç kavramlarının tarihsel ortaya çıkışları birbirlerinden farklı olmuştur. Diğer bir ifade ile Nye, yumuşak güçten bahsederken kamu diplomasisi ile yumuşak gücün birbirine benzediğinden bahsetmiştir. Bu iki kavram daha sonradan Nye tarafından birleştirilmiştir. Kamu diplomasisinde uygulanan eğitim, enformasyon ve kültürel programlarla yumuşak gücün politikaya katılması anlamında kamu diplomasisi ve yumuşak güç arasında ilişkisel bir bağlantı kurulmuş, bu iki kavram bu şekilde birbirine eklenmiştir. Nitekim bu iki kavram, 2004 yılında Nye’ın yazmış olduğu “*Soft Power: The Means to Succes in World Politics*” eseriyle ilişkilendirilmiştir.(Ekşi, 2014, 38-39)

Küresel sistemde aktörlerin sahip olduğu güç algısı değişmektedir. Artık güç söz konusu olduğunda ekonomik ve askerî güç dışında başka unsurlar da akla gelmektedir. Aktörler günümüzde sert gücün olumsuz yanlarından kendilerini koruyabilecek, aynı zamanda amaca da hizmet edebilecek, uluslararası sistemde kabul gören meşruiyet anlayışına uygun ve maliyeti daha düşük güç türlerini tercih etmektedirler. Aktörlerin güç konusunda değişen bu algılarına cevap verebilme yeteneğine haiz güç alternatifi olarak da “yumuşak güç” öne çıkmaktadır.

Kamu diplomasisinin esasını da yumuşak güç terimi teşkil etmektedir. Soğuk savaş sonunda Joseph S. Nye tarafından, askeri ve ekonomik gücünden ziyade kültürünün cazibesi sebebiyle bir aktörün uluslararası zeminde

istediğini alma kabiliyetinin bir ifadesi olarak icat edilmiş yumuşak güç teriminin ortaya çıkışı kamu diplomasisi açısından mühim bir yenilik olmuştur.

Bir ülke, dünya politikasında arzu ettiği neticeleri başka ülkeler onun peşinden gitmek istediği, onun değerlerine hayran olduğu, teşkil ettiği timsale gıpta ettiği, onun refah ve açıklık seviyesine ulaşmayı arzuladığı için de alabilir. Bu güç veçhesine yani istediği şeyi başkalarının da arzu etmesini temin etmeye yumuşak güç adı verilir. Yumuşak güç insanları zorlamak yerine onlarla işbirliği yapar. (Demir; 2012, 22)

Küresel enformasyon toplumunda güç artık toprağa, askeri güce ve tabii kaynaklara daha az bağlıdır. Siyasi liderler maksatlarını tahakkuk ettirme gayretlerinde bilginin, inançların ve fikirlerin gücüne dayanmaktadır. Yumuşak güç başkalarının tercihlerini şekillendirme maharetine dayanır. Aynı zamanda yumuşak güç siyasi gündemi diğer insanların önceliklerini şekillendirecek tarzda tayin etme kabiliyetine dayanır. Yumuşak güç, askeri ve ekonomik göstergelerin ötesinde farklı nüfuz ve çekim alanlarını ifade eder. Kültür, eğitim, sanat, yazılı ve görsel medya, film, şiir, edebiyat, mimari, yükseköğretim, üniversiteler, araştırma merkezleri, sivil toplum kuruluşları, bilim ve teknoloji altyapısı ve inovasyon kapasitesi, turizm, ekonomik işbirliği platformları ve diplomasi gibi unsurlar yumuşak gücün beslendiği unsurlar olmuştur. Bu unsurların bileşkesinden ortaya çıkan yumuşak güç, bir ülkenin sosyal sermayesinin derinliğini de ortaya koyar. Bunların yanı sıra bir ülkenin yumuşak güç kapasitesini belirleyen en önemli unsurlar; sahip olduğu siyasal sistem, kültür ve uygulamış olduğu dış politika ve kararlarıdır. Özgürlüklerin önünü açan, paylaşımcı, insanı merkeze alan, adil, şeffaf ve demokratik bir siyasal düzen bir ülkenin yumuşak güce sahip olmasını sağlayan unsurların başında gelir.

Yumuşak güvenlik (soft security) kavramı ise, Soğuk Savaş sonrasında yoğun biçimde tartışılmaya başlanan yeni güvenlik yaklaşımı ile gündeme gelen ve yeni tehditlerle literatüre giren bir kavramdır. Devletlerin sınırları dışında gelişen askeri tehditler “sert güvenlik” alanı olarak belirlenirken,

bunun dışında kalan ekonomik, çevresel, organize suç, göç vb. akla gelebilecek tüm tehditler yumuşak güvenlik olarak nitelendirilmiştir.(Nye, 2012, 11; Bilgin, 40)

5.2. Yumuşak Gücün Kaynakları ve Vasıtaları

Yumuşak gücün var olabilmesi ve etkin şekilde kullanılabilmesi için belirli kaynak ve vasıtaların bulunması gerekmektedir. Bu bölüm içerisinde yumuşak gücün kaynakları ve vasıtalarından bahsedilmiştir.

5.2.1. Yumuşak Gücün Kaynakları

Bir ülkenin kamu diplomasisinin başarılı olabilmesi ve müspet neticeler elde edebilmesi açısından sahip oldukları yumuşak güç unsurları önemlidir. (Demir, 2012, 59)

Yumuşak güç ve nüfuz aynı şeyler değildir. Her şeyden önce nüfuz, tehditlerin ve paranın sert gücüne dayanır. Yumuşak güç ise sadece ikna etmekten veya her ne kadar önemli bir kısmını teşkil etse de, insanları sözlerle değiştirmekten ibaret değildir. Yumuşak güç aynı zamanda cezbetmek, razı etmek ve kendine çekme becerisidir. Davranışsal açıdan yumuşak güç, cezbedici güçtür. Kaynaklar açısından ise yumuşak güç, böylesine bir cazibeyi teşkil eden değerlerdir. Uluslararası diplomaside, yumuşak gücü teşkil eden kaynaklar bir yapının veya ülkenin kendi kültüründe ifade ettiği değerlerden, kendi içerisindeki çalışmaları ve politikalarıyla meydana getirdiği örneklerden ve başkalarıyla ilişkilerini ifade etme şeklinden meydana gelir.

Nye'a göre bir ülkenin yumuşak gücü her şeyden önce şu üç ana kaynağa dayanır. (Nye, 2003, 11) Bunlar; kültür, siyasi değerler ve dış politikalarıdır.

Kültür: Küreselleşme sürecinin sınırları ortadan kaldırması, iletişimi ve etkileşimi arttırması, kültürlerin birbirlerini daha yakından tanınmasına da imkân sağlamıştır. Kültürel unsurlar, bir milletin yaşayan kültürel imajını belirtmeleri açısından kamu diplomasisi için çok kıymetli kaynaklardır. Bir

ülkenin kültürünün evrenselliği ve uluslararası faaliyetlerini idare eden mevcut prensipleri ve müesseselerini teşkil etme kabiliyetleri son derece önemli güç kaynaklarındandır.

Demokrasi, ferdi hürriyet, daha yüksek toplumsal seviyeye ulaşmak ve aleniyet gibi Amerikan popüler kültüründe sık sık ifade edilen değerler, yüksek tahsil ve dış politika gibi sahalarda Amerikan gücüne büyük katkıda bulunmaktadır. Bir ülkenin kültürü evrensel değerler belirttiğinde, politikalarının da paylaştığı değerlere ve menfaatlara hizmet ettiğinde meydana getirdiği sorumluluk ve cazibe sebebiyle istediği neticeleri elde etme ihtimalini arttırır. (Nye,2005, 20) Örneğin; Genç Avrupalılar, Amerika'ya ait olan değerlere ve sembollere uygun anlamlı kelimeler üreterek büyümüşlerdir. Blue-Jeans, Coca-Cola veya sigara markası gibi unsurlar, bu genç nesillerin tamamen kendilerine ait bir kimliği ifade etmelerine yardımcı olan sebepler olmuşlardır. Bu popüler cazibe, ABD'nin dış politikada önemli hedeflere ulaşmasına yardımcı olmuştur. Örneğin, Avusturyalı tarihçi Reinhold Wagnleitner'e göre İkinci Dünya Savaşı'nda Avrupalıların, Amerikan popüler kültürüne çabuk alışması, bu toplumların demokratikleşmesine katkıda bulunmuştur. Bu düşünce sistemi; hürriyet, serbestlik, vizyon sahibi olma, modernlik ve gençlere özgürlük gibi ilk çağrışımlarıyla, Avrupa'nın savaş sonrası kültürünü gençleştirmiş ve canlandırmıştır.

Siyasi Değerler: Bir hükümetin yurt içindeki, uluslararası kuruluşlardaki ve uluslararası diplomasideki tavrıyla savunduğu değerler başkalarının tercihlerine oldukça etkili bir şekilde nüfuz eder. Hükümetler başardıklarıyla insanları kendilerine çekebilir veya kendilerinden uzaklaştırabilir. (Nye, 2005, 23) Bir ülkenin demokrasiyle idare edilmesi, hukuk devleti olması, kişi hak ve özgürlüklerine önem göstermesi, çevre konusunda hassas olması, adının dünyanın pek çok yerinde insani yardımlarla anılması o ülkenin itibarını ve yumuşak gücünü bütün dünyada arttıracaktır. Aksi hallerde ise otoriter ve totaliter yönetimler, insan hakları konusunda sicili bozuk ülkeler, hukuk devleti olmayan ülkeler, iktisadi ve askeri açıdan güçlü

de olsalar diğer ülkelerdeki itibarları ve buna bağlı olarak da yumuşak güçleri zayıf olacaktır.

Dış Politikalar: Hükümetlerin yapmış oldukları icraatlar hem mevcut hem de uluslararası alandaki politikalarını yumuşak güç anlamında büyük oranda şekillendirmektedir. Günümüzde kitle iletişim araçları ve internet sayesinde bütün milletler dünyada ne olup bittiğini takip edebilmektedir. Örneğin; 2003 yılında Irak savaşından sonra yapılan anketlerde, ABD'nin cazibesinin hızla azaldığı görüldü. Olumsuz düşünceler içerisinde olan insanlar ve ülkeler bu tepkilerinin genel olarak ABD'ye değil, Bush idaresine karşı olduğunu söylediler. Birçok ülke halkı, Amerika'nın teknolojisine, müziğine, sinemasına ve televizyonuna hayranlık hissetmeye devam etmiştir. Fakat çoğu ülkede halkın büyük bir kısmı ABD'nin ülkeleri üzerindeki artan etkisinden hoşlanmadıklarını belirtmiştir. (Demir, 2012, 63)

5.2.2. Yumuşak Gücün Vasıtaları

Nye'a göre yumuşak güç kaynaklarını kullanmak sert güç kaynaklarını kullanmaktan daha yavaş, daha yaygın ve daha ağırdır. Bu kaynakları çeşitli unsurlar ve vasıtalar ile yapmak gerekmektedir. Bunların en önemlileri toplum ve kamuoyu üzerinde büyük bir öneme sahip olan hükümet dışı organizasyonlar (NGO's), sivil toplum örgütleri ve medyadır. (Nye, 2005, 100)

5.2.2.1. Hükümet Dışı Organizasyonlar

Yeni küresel sistemde devletler diplomasi sahasında tek başlarına demokrasiyi ve onun getirmiş olduğu sorumlulukları temsil etmekle birlikte, o ülkenin sahip olduğu hükümet dışı organizasyonları, uluslararası ve bölgesel kuruluşları ile küresel şirketleri de dış politikanın işleyişine yapıcı katkıda bulunmaktadır. Hiçbir hükümet tek başına kamu diplomasisini yürütme vazifesini üstlenemez. Kamu diplomasisinin uygulanmasında hükümet dışında siyasi partilere, hükümet dışı organizasyonlara, vakıflara, sendikalara, okullara, akademik çevrelere, özel sektöre ve fertlere mühim roller

düşmektedir. Bu konuda devletlerin üzerine düşen görev hükümet dışı organizasyonlarla işbirliği içerisinde olmak, dış politika yapımında gerektiği yerde hükümet dışı organizasyonların da dâhil olması ile hedeflenen başarıya ulaşmaktır.

Hükümet dışı organizasyonların uluslararası diplomaside iki tür rol üstlendikleri söylenebilir. Bunlardan birincisi, hükümetlerin ortakları olarak hükümet politikalarını muayyen şekillerde desteklemek ve katkı sunmaktır. Diğer bölümü ise devletlerden bağımsız bir rol oynamaktadır. Greenpeace gibi çevre konusunda faaliyetlerde bulunan hükümet dışı organizasyonlar, basın toplantılarıyla, televizyon haberleriyle, cep telefonları ve internet vasıtasıyla eylemlerini doğrudan doğruya kamuoyuna duyurabilmektedirler. Sesini dışarıda duyurmak ve dışarıdaki olayların kontrolünü ellerinde bulundurmak isteyen bir ülke, bireysel ve devletle kültürel bağlantısı muğlâk müessese ve organizasyonlar vasıtasıyla faaliyet icra etmelidir. Yabancı siyasi partilerle daha yakın çalışarak, markaların gücünü harekete geçirerek ve devam eden göçlerle birlikte tabii olarak tesiri artan diasporanın gücünü anlayarak da benzer faydalar temin edilebilir. Çoğu kamu diplomasi icra etmek için etkili ortaklıklar yapabilen dünya çapında 20 binin üzerinde faal milletlerarası hükümet dışı organizasyon bulunmaktadır.

5.2.2.2. Sivil Toplum Örgütleri

Sivil toplum örgütü; devletin iç ve dış politika uygulamalarında yetersiz kaldığı durumlarda; araştırma, tesis ve hizmet sağlayarak devlet işlerindeki açığı kapatmakla görevli kuruluşlara denir. Sivil toplum örgütleri topluma yararlı bir hizmet geliştirmek için kurulmuş yasal topluluklardır ve herkese yardım etmek için kurulmuşlardır. Çoğu sivil toplum örgütü devletlerin görevleri haricinde kalarak, genel kamu çıkarlarını temsil ettiklerini ve küresel vicdan gibi hareket ettiklerini iddia eder. Bu örgütler devletlere ve önde gelen iş adamlarına politikalarını değiştirmeleri için baskı yaparak, devletlerin ve şirketlerin ne yapması gerektiği konusunda halkın kanaatlerini değiştirirler. Böylece dolaylı yoldan yeni normlar geliştirirler.

Türkiye’de Tema, AKUT, Kızılay, Lösev önemli sivil toplum örgütlerinden bazılarıdır.

5.2.2.3. İş Dünyası ve Küresel Şirketler

Ticaret tarihte her zaman bir ülkenin en önemli yumuşak gücünü teşkil etmiştir. Devletlerin başaramadığını şirketler ve ticari örgütler daha kolay başarmaktadır. Özellikle başka ülke halklarıyla dostluk ilişkileri oluşturmakta ve onların sempatisini kazanmakta, ticari faaliyetler ve ticari şirketler inanılmaz bir öneme sahiptirler. Küresel şirketler kültürel olarak da hassastır. Örneğin, ABD haricinde Amerikan şirketleri tarafından istihdam ettirilen sekiz milyon insandan altı milyonu o ülkenin yerli insanıdır ve bu yüzden şirketler mahalli kültür ve sosyal değerlere mümkün olduğunca hassasiyet gösterirler. Genellikle küresel büyük şirketler başarılıdır. Büyük oranda yabancı pazarlara matuf şirketler, sınırlar ötesinde problemlerle nasıl başa çıkacaklarını ve başarılı olacaklarını öğrenmişlerdir ve gerçekten hükümetlere bu hususta pek çok ders vermektedirler. (Vedat Demir, 2012, 68)

Uluslararası ilişkiler, artık sadece hükümetler arası bir faaliyet olmaktan çıkmış ve halklar arasındaki bir faaliyet haline gelmiştir. Günümüzde yumuşak gücünü iyi kullanan ülkeler diğer ülkelere kıyasla kamu diplomasisi ve dış politika alanlarında daha iyi durumdadırlar. Bu çerçevede Nye’a göre, baskın kültürü ve fikirleri küresel normlara daha yakın olan toplumlar ile çoklu iletişim kanallarına en fazla erişim imkânına sahip olan toplumlar, iç politikada ve dış politikada itibarlarını en fazla arttıranlar olacaktır.

5.3. Tarihte Yumuşak Gücün Kullanımı

Yumuşak güç tarih boyunca toplumlar tarafından kullanılmış bir güç çeşidi olmuştur. Bu bölümde, yumuşak gücün tarihçesinden ve tarihte yumuşak güç kullanımından bahsedilmiştir.

5.3.1. Yumuşak Gücün Tarihçesi

Yumuşak gücün kullanımı diplomasinin tarihçesinden daha eskilere dayanır. Yumuşak güç; diğer ülke ve toplumlarının beğeni, sempati veya hayranlığını kazanmaya yönelik bir güç olarak açıklanırsa bu tanım yumuşak gücü devlet kavramının ortaya çıktığı dönemlere kadar götürülebilir.

İlk dönemler düşünce açısından medeniyetlerin ve kültürlerin birbirlerinden önemli ölçüde etkilendikleri dönemler olmuştur. Güçlü medeniyet ve kültürlere sahip devletler diğer devletler üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuşlardır. Sadece sert gücü kullanan devletlerin ömürleri kısa olmuş, kültürel açıdan güçlü olanlar ise mevcudiyetlerini devam ettirmişlerdir.

Kültürel diplomasiye; İskenderiye’de Yunanlıların inşa ettiği büyük kütüphane, Roma Cumhuriyeti’nin sınırlarındaki dost krallıkları eğitmek üzere Roma’ya davet etme politikası ve Bizans İmparatorluğu’nun Slav toprakları boyunca Ortodoks evanjelizmini desteklemesi örnek olarak verilebilir.

17. ve 18. Yüzyıllarda Fransa yumuşak gücü ile adından fazlasıyla bahsettirmiştir. Fransız devrimi ile Fransız kültürünü tüm Avrupa tanımıştır. O dönemde Fransızca diplomasi dili haline gelmekle kalmamış, sadece Fransa’da değil Rusya ve Prusya’nın mahkemelerinde bile Fransızca dili kullanılmaya başlanmıştı. Fransız devriminin yarattığı etki ile Fransa, diğer devletlerin yöneticilerini ve halklarını yaydığı devrim ideolojisiyle etkilemeyi başarmıştır.

Yakın dönemde de yumuşak güç unsuru olarak kültürel cazibe ve ideoloji, uluslararası ilişkilerde büyük oranda kullanılmıştır. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin başlarında Sovyetler Birliği dönem içerisinde popüler olan komünist ideoloji gibi stratejik bir güçten faydalanmıştır. (Nye, 1990, 188)

5.3.2. Yumuşak Güç Unsuru Olarak Misyonerlik Faaliyetleri ve Eğitim

Özellikle 16. Yüzyıldan itibaren yeni coğrafyaların keşfi, Amerika gibi yeni kıtaların bulunması, Afrika ve Asya’nın bilinmeyen bölgelerine

ulaşılmasıyla sömürge dönemi başlamıştır. Sömürülen ülkeler bu bölgelerdeki hâkimiyetlerini sadece sert güce dayanarak devam ettirmemişler, aynı zamanda yumuşak güç unsurlarını da kullanmışlardır. Bu süreçte sömürgeci ülkelerin elindeki en önemli yumuşak güç unsuru, misyonerlerin Hristiyanlığı yayması ve İncil'in mesajını keşfedilmiş ve işgal edilmiş bölgelerin halklarına ulaştırmak için gösterdikleri gayret ve çabaları olmuştur.

Misyonerler bulundukları yörelerin halklarına dini amaçlarla seslenirken, çoğu kez kendi ülkeleri tarafından anavatanlarının kanaat ve politikalarını benimseyen nesiller yetiştirmek üzere görevlendiriliyordu. Böylece ülkelere uzak diyarlarda nüfuz sahaları teşkil edebiliyorlardı. Misyonerler için hitap ettikleri toplumun ana diline tercüme ettikleri din kitaplarının herkes tarafından okunup anlaşılabilmesini temin etmek amacıyla, okuryazarlığı yaygınlaştırmak, bunu okullaşma ile güçlendirmek en doğal fonksiyon olmuştur.

Türk milleti açısından misyonerlik faaliyetleri; uygulanan bir yumuşak güç unsuru olmamıştır tam tersine, özellikle Osmanlı devletinin zayıflamaya başlamasıyla birlikte Batılı ülkelerin ve misyonerlik teşkilatlarının, Osmanlı devleti içerisinde yabancı okullar açmasıyla, Türklere karşı uygulanan bir güç olarak karşımıza çıkmıştır. Misyoner okulları Osmanlı topraklarında gayrimüslim tebaa için açılmış ve bu okullar aracılığıyla halk Osmanlı devletine karşı isyana teşvik edilmiştir. Ermeni, Rum ve Bulgarlar üzerinde misyoner okullarının en ehemmiyetli rolü gayrimüslim tebaayı devletten koparmak olmuştur. (Esenkal,2007, 111;Demir,2012, 194)

Tarihi sürece bakıldığında 18. Yüzyıldan itibaren Fransa'nın kültürüyle, 19.yy. da İngiltere'nin liberal sistemiyle, 20. yy. da ABD'nin popüler kültür ve liberal demokratik sistem gibi yumuşak güç unsurlarıyla küresel sistemde etkin olduğu görülür. Bu çerçevede 21.yy.'da da yine ABD yumuşak güç unsurları açısından en şanslı aday ülke olarak görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KAMU DİPLOMASİSİ KAVRAMI VE YUMUŞAK GÜÇ

Türk dış politikasının oluşumu süreci Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana her dönemde farklı biçimler almıştır. Bu farklılıklar bir yandan Türkiye'nin içyapısında meydana gelen askeri değişiklikler öte yandan da uluslararası sistemdeki değişiklikler sonucu ortaya çıkmıştır. Yaşanılan dönemlerde gerçekleşen olaylar, Türkiye'nin görüş ve düşünceleri sonucunda uyguladığı politika, ülkenin kamu diplomasisi ve yumuşak güç unsurlarını da olumsuz yönde etkilemiştir. Bu bölüm içerisinde Türkiye'nin dış politikası, AKP öncesi ve AKP sonrası dış politika olarak sınıflandırılarak mevcut dönemler içerisindeki politikaların ve izlenen yolun analizleri yapılmıştır.

1. AKP ÖNCESİ CUMHURİYET DÖNEMİNDE KAMU DİPLOMASİSİ

Türkiye'de kamu diplomasisi çalışmaları Osmanlı döneminde üzerinde fazla durulmayan bir çalışma olmasına rağmen Cumhuriyet döneminde üzerinde önemle çalışılmaya başlanmış bir saha olmuştur. Cumhuriyet döneminde kamu diplomasisi ve yumuşak güç çalışmaları özellikle demokratikleşme sürecinin hızlandığı 2000'li yıllarda yoğunlaşmıştır.

Türkiye günümüzde hâlâ Kıbrıs meselesi ve Ermeni sorunu ile uğraşüyor hatta terör mücadelesinde kendini yeterince dünyaya duyuramıyorsa, bunun sebebi elindeki yumuşak güç unsurlarını kullanamamış olması ve de kamu diplomasisine yeterince önem vermemiş olmasıdır. Uzman Simon Anhalt'ın Türkiye üzerinden yola çıkarak vermiş olduğu örnekte belirttiği gibi, eğer bir ülke kendi itibarını ve kendi düşüncelerini yönetmez ise başkaları tarafından yönetilir hale gelir. Gerçekten de Ermeni meselesinde, Kıbrıs meselesinde, Kürt meselesinde ve yaşanan darbeler konusunda Türkiye kendini dünyaya açıklamakta zorluk yaşamıştır. (Demir, 2012, 213)

Kamu diplomasisinde yaşanan bu yetersiz dış politika dönem içerisinde yumuşak güç kullanımını da olumsuz etkilemiş diğer yandan ise Avrupa Birliğine üyelik sürecinde Türkiye'nin önünü kapatmıştır. Son yıllarda kamu diplomasisi ve yumuşak gücünü etkin bir şekilde kullanmaya başlayan Türkiye'nin bir bölgesel güç olarak kendini hissettirdiği görülebilmektedir.

Bir ülkenin yumuşak güç kapasitesini belirleyen en önemli unsurlardan birisi sahip olduğu siyasal sistemidir. Özgürlüklerin önünü açan, paylaşımcı, insanı merkeze alan, adil, şeffaf ve demokratik bir siyasal düzen bir ülkenin yumuşak güce sahip olmasını sağlayan unsurların başında gelmektedir. Türkiye her ne kadar sıkıntılı dönemlerden geçmiş olsa da yumuşak gücünün temelini elindeki demokrasi tecrübesinden almaktadır. İnşili-çıkışlı tarihine rağmen Türkiye'de demokrasinin her gün biraz daha güçlenmesi ve halk arasındaki meşrutiyyetinin artması, Türkiye'nin bölgesel ve küresel bir aktör olmasını sağlayan dinamiklerin başında gelmektedir.

AKP Öncesi Dönemde Türkiye'nin Dış Politikası

Türkiye'nin yaşamış olduğu Cumhuriyet dönemi yumuşak güç sıkıntısı ve aynı zamanda kamu diplomasisine yeterince önem verememiş olmasının sebepleri, o dönem içerisinde yaşanan tek parti dönemi ve ülkenin dışarıya dönük izlemiş olduğu dışa kapalı milletler arası politikadır. Özellikle 1925 sonrası dönemde Osmanlı Devletinin izlemiş olduğu yumuşak güç politikası reddedilmiş, o dönem politikası yerine daha farklı bir yol izlenerek kendisini çevreye karşı izole etmeye başlayan bir devlet görüntüsü ortaya çıkmaya başlanmıştır. (Demir, 2012, 214)

Türkiye'nin 1919-1950 arası dönemi milli mücadele ve Mustafa Kemal Atatürk dönemi olarak adlandırılabilir. 1919 yılı Türkiye için maddi olanakların sıfıra yakın olduğu ve isyanlarla dolu bir yıl olmuştur. Ülkede çivi bile üretilmiyor, mevcut çiviler düzeltilerek kullanılıyor, bir kablo tel bulunursa kesilerek ve başları yassıtılarak çivi olarak yararlanılmaya çalışılıyordu. Üretim çok kısıtlı durumdaydı. (Oran, 2013, 101)

Ülke içerisindeki durum bu şekildeyken, ülke dış politikası yeniden oluşturulmaya çalışılıyor ve diğer ülkelere karşı korumacı bir politika üzerinde duruluyordu. Cumhuriyetin kurulmasından sonra iç ve dış politikanın oluşturulmasında en belirleyici özellik Mustafa Kemal Atatürk'ün her alanda söz sahibi olmasıydı. Özellikle dış politikanın yönelimini belirlemede Atatürk çoğu zaman son sözü söyleyen kişi olmuştur. Örneğin, Fransa ile yapılan 1921 anlaşmasının görüşmelerini bizzat Atatürk kendisi yürütmüştür. Bu dönemde dış politika konusunda bir diğer etkili isim ise İsmet İnönü olmuştur. Belirtilen dönem içerisinde Lausanne Konferansı ile görüşmelerin olacağı kesinleşince İsmet İnönü Dış İşleri Bakanı görevine getirildi. İsmet İnönü'nün bu dönem içerisinde dış politikayı Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk ile birlikte yönetmesinin sebebi kendisinin savaş zamanında başarılı bir komutan olması ve Mustafa Kemal Atatürk'ün yakın dostu olması olarak belirtilebilir. (Oran, 2013, 74)

Günümüzün Dışişleri Bakanlığı, o dönemki adıyla Hariciye Vekâleti 2 Mayıs 1920 yılında hükümetin oluşturulması ile birlikte kurulmuştur. İlk Dışişleri Bakanı ise Bekir Sami Bey olmuş fakat belirttiğimiz gibi, mevcut dönem içerisinde Mustafa Kemal Atatürk'ün lider olarak hem iç hem de dış politikada ağırlığının olması sebebi ile karar verme mekanizmasında fazla etkili olamamıştır.

Cumhuriyetin kurulduğu o yıllarda dış politikayı yönlendiren en önemli konu devletin ve milletin emniyetini güvence altına almak olmuştur. Atatürk'ün “yurtta sulh, cihanda sulh” söyleminde belirttiği üzere Cumhuriyetin kurulmasından bu yana Türkiye'nin benimsediği barışçıl dış politika buna iyi bir örnek teşkil etmektedir. (Kamel, 2014, 23)

Cumhuriyetin kurulduğu yıllardaki bir yumuşak güç göstergesi ise sorunların çözümünde barışçıl bir yaklaşımın benimsenmiş olmasıdır. Örneğin 1930'lu yıllarda Avrupa'da birçok ülke Nazi Almanyası'nın emrivaki hareketlerine boyun eğerken, Türkiye sorunlarını hukuki yollardan çözmeyi seçmiştir. Nitekim Boğazlar Sözleşmesi'nin değiştirilmesi için bir konferans toplanmasını istemiş ve Montrö Boğazlar Sözleşmesini imzalamıştır. Bu davranışı Musul ve Hatay konularını da müzakere yoluyla çözüme

kavuşturmak istemiş ve sert güç kullanmak yerine halka bir seçenek tayin etmiştir. (Kamel, 2014, 51)

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Osmanlıdan kalan Müslüman toplumlara dönük politikalar eski politik değerini kaybederek yeni diplomatik söylem ve uygulamalar ile sürdürülmeye çalışılmıştır. Bu dönemin nadir bağımsız ülkelerinden olan İran ve Afganistan ile olan politik ilişkiler bunun örneklerini oluşturmuştur. 1928 yılında Afganistan kralı Emanullah Han'ın Türkiye'yi ziyareti sırasında imzalanan antlaşmanın birinci maddesinde, iki ülke arasından sonsuz bir dostluk oluşturulacağının vurgulanması ve Türkiye'nin Afganistan'a yoğun öğretmen, doktor ve eğitimci subay göndermesi dikkat çekicidir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken kısım ise Türkiye'nin henüz yeni kurulmuş bir devlet olması ve hala çıktığı savaşılarından yaralarını saramamış olmasına rağmen dış politikadaki yumuşak gücünü kullanmaktan çekinmeyişi olmalıdır. Elindeki kısıtlı imkânlar ile kendisine anca yeten o dönem Türkiye'si, öğretmenlerini ve eğitimcilerini Afganistan'a göndererek Afgan kralı ve halkı üzerinde olumlu bir etki bırakmayı amaçlamıştır. Yine derinlemesine düşünüldüğünde, giden Türk eğitimcilerin ve subayların o bölgede Türk gelenek ve göreneklerini göstermeleri ve halkı kendilerine imrendirmeleri, Türkiye'nin o dönemdeki kullanmaya başladığı ilk yumuşak güç unsurlarından olmuştur.(Oran, 2013, 208)

Yine o dönemde Cumhuriyetin ilk yıllarından yaşanan sınır savaşlarından sonra İran ile geliştirilen ikili ilişkilerde aynı yoğunlukta sürdürülmüştür. O dönemde İran şahı Rıza Pehlevi'nin de Türkiye'yi ziyarete gelmesi Türkiye'nin doğuya dönük politikalarının izlerini taşımaktadır. 1937 yılında Türkiye, Irak ve İran arasında imzalanacak olan Sadabat Paketi'ne Afganistan'ında dâhil olmasıyla Türkiye'nin o dönemdeki başarılı dış politikasını kaybetmeme isteğinin bir devamı olarak görülebilmektedir.

İlk yıllarda ortaya çıkan Kürt isyanları ve siyasi muhalefetler de dahil olmak üzere, ülke içerisinde çalkantılar nedeniyle iç barışın sağlanması ve korunması da dış politika kadar önemliydi. Bir ülkede iç istikrarsızlık dış politikanın uygulanmasını zorlaştırır. Bu sebeplerdendir ki Türkiye o

dönemlerde dış politikaya bir nebze de olsa kayıtsız kalmış, kendini kapamış ve daha çok iç güvenliğine önem verir hale gelmişti.

Cumhuriyetin diğer ülkelerle ile mücadele zamanında kurulmuş olmasının iki önemli sonucu olmuştur. Bunlardan birincisi Batı ülkelerine karşı tarafsızlık uygulanması ve Batılı ülkelere karşı kendine korumacı bir tavır takınılması olmuştur. İkinci sonucu ise diğer ülkeler ile işbirliği ve dayanışmalarda yaşanan güven sorunu ve anlaşmazlıklar olmuştur. Bunun sebeplerinde biriside Türkiye'nin bulunduğu jeopolitik konum ve sahip olduğu doğal rezervlerden dolayı diğer devletler ile birlikte özellikle Rusya'nın, boğazlar üzerinde hâkimiyet kurmak istemesi ve zaman zamanda baskı yöntemiyle anlaşmalar imzalatmak istemiş olmasıdır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında taraflardan birine veya diğerine katılımı için gelen tüm baskılara rağmen Türkiye denge siyaseti sayesinde tarafsız kalmayı başarmış ve savaşa katılmaktan kaçınmıştır. Fakat dış politikasını da güçlendirmeyi unutmamış, İkinci Dünya Savaşının başlamasından kısa bir süre sonra da 19 Ekim 1939 tarihinde İngiltere ve Fransa ile karşılıklı yardım anlaşması imzalamıştır.

1950-1960 arası dönemin Türk dış politikasının oluşturulması açısından bir önceki döneme göre farkı, tek lider modelinin devam etmesine rağmen Dışişleri Bakanlarının da dış politikada ağırlığını arttırmaya başlamasıdır. 1950 seçimleri Türkiye'de CHP'nin 27 yıllık iktidarının kapanması ve 10 yıllık Demokrat Parti döneminin başlaması açısından bir değişim olmuştur. Demokrat Parti 1950-1960 yılları arasında başbakanlık görevini yürütmekte olan Adnan Menderes ile Soğuk Savaş'ın en zorlu döneminde görev yapmıştır. Menderes ve söz konusu dönemde Dışişleri Bakanlığı yapan Fuat Köprülü ile Fatin Rüştü Zorlu, NATO'ya üyelik ve Bağdat Paktının kurulması gibi temel politik gelişmelere ilgi duymuş ve aktif olarak bu süreçlerde yer almışlardır. 1950-1960 dönemi iki Dışişleri Bakanının değişimine şahit olmuştur. 1957'ye kadar olan dönemde Fuat Köprülü görev almış, 1957'den 1960'a kadar ise Fatin Rüştü Zorlu'ya ait dönem olmuştur. Türkiye bu dönemde iç işleri bakımından görece bir istikrar yakalamaya başladığından dolayı yavaş yavaş dış politikaya önem vermeye başlamıştır.(Oran, 2013, 479)

25 Haziran 1950 tarihinde, Kuzey Kore'nin Güney'e saldırısı ile başlayan Kore Savaşı sırasında Türk Hükümeti, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 473 sayılı kararını 30 Haziran'da TBMM gündemine getirmiş ve bu konuda Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü Meclise bilgi sunmuştur. Köprülü; TBMM'de yapılan demokratik oylama ile Hükümetin; "ABD ile sıkı ve samimi işbirliği, İngiltere ve Fransa ile mevcut ittifak esasları dairesinde, yeryüzünde barış ve istikrara hizmet için" BM Genel Sekreteri Trygve Lie'nin yardım önerisine olumlu yanıt verdiğini açıklamıştır. Hükümetin bu girişimi, Başbakan Adnan Menderes tarafından Türkiye'nin NATO'ya kabul edilmesinde bir köprü olabileceği düşüncesiyle önemli bir fırsat olarak görülmüştür. Bu nedenle Türkiye, ABD'den sonra BM Genel Sekreteri'ne yanıt veren ikinci ülke olmuştur. (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem: 19, Cilt :1, S:3;Yalman, 1971, 227)

Türkiye, Soğuk Savaş yıllarında Sovyet tehdidine karşı bir denge oluşturup, caydırıcılık sağlamak ve barışı korumak amacıyla NATO'ya girmiştir. Bundaki amaç ise katılımcıların maruz kaldıkları tehditlere karşı ortak bir şekilde caydırıcılık oluşturmak, barışın korunmasını ve daimi edilmesini sağlamak olmuştur.

Türkiye bu dönem içerisinde dış politikada yalnızlık duygusu içerisindeyken, etrafından özellikle Rusya tarafından almış olduğu tehditlerinde etkisiyle daha çok batıya doğru koşmaktaydı. Nitekim Ortadoğu da kendini yalnız hissetmekte, aradığı ekonomik ve siyasi desteği bulamamaktaydı. Bu sebeptendir ki o dönem içerisinde Türkiye'nin almış olduğu kararlar genellikle batı ülkelerinin kararlarıyla paralel olmuştur. Dönemi incelediğimizde Türkiye, ihracatının ve ithalatının üçte birinden fazlasını Almanya, İtalya ve Amerika ile gerçekleştirmiş ve bu üç ülke Türkiye'nin dış finansman bulmasında daima önde gelen rolü oynamışlardır.

1960-1980 yılları arasında Cumhuriyet tarihinin ilk askeri darbesi yaşandı. Her ne kadar yaşanan bu darbe Türkiye'yi diğer ülkelere karşı kötü bir imajla gösterip, iç dinamikler açısından ülkeyi gelişmeye kapasa da ülke içerisinde önemli gelişmelerde yaşandı. Bununla birlikte ülkeyi yöneten MBK (Milli Birlik Komitesi)

dış politikanın da yönetimini elinde tuttu. Bu dönemde 1961 anayasasının da oluşturulmasıyla dış politika yapımında basın ve kamuoyunun da etkisi görülmeye başlandı. Bu da ülkede yaşayan insanların dış politikaya ve Türkiye'nin verdiği kararlardan haberdar olmasını beraberinde getirdi. Bu dönemde kamuoyunun ve basının özgürlüğüyle birlikte dış politikada etkisini arttırması ve MGK (Milli Güvenlik Kurulu) kurulmasıyla ordunun da dış politikada söz sahibi olması en önemli gelişmelerden olmuştur. 1965 yılı seçimlerinde iktidara gelen Demirel hükümeti belirli sınırlamalar içerisinde dış politikayı belirlemeye ve yürütmeye çalıştı. Fakat Demirel'in daha çok ekonomi ve iç gelişmeler konusunda tecrübeli olması kendisinin dış politikaya yeterince ağırlık verememesine sebep oldu. 1973 yılında iktidara gelen Bülent Ecevit ise Demirel'den farklı olarak dış politikayla doğrudan ilgilendi. Ecevit dış basını sürekli takip edip, gelişmeleri izlerdi ve görüşmelere bizzat katılırdı. Bülent Ecevit döneminde alınan en önemli dış politika kararı Kıbrıs harekâtı olmuştur. (Oran, 2013, 479; Sezer, 104-105) Burada dikkatleri çeken husus Ecevit'in kendi başına karar alarak harekâta girişmek yerine bunu Milli Güvenlik Kuruluna, Genelkurmay Başkanlığı'na ve Dış İşleri Bakanlığına danışarak yapmış olmasıydı. Ecevit bu şekilde hem etraflıca bir fikir alışverişinde bulunmuş, hem de olası bir harekâtın getireceği sorunları etraflıca tartmıştı. Hatta TBMM konu ile ilgili toplanmış ve diğer siyasal partilerinde fikri alınarak sonuca varılmıştır. Türkiye'nin bu dönem içerisinde elindeki demokratik gücü etkin bir şekilde kullanmaya çalışmıştır.

AKP öncesi dönemde Türk dış politikasının gözle görülür bir şekilde verdiği en önemli açık farklı dönemlerde uygulanan dış politikanın tutarsız ve stratejik bir şekilde değerlendirilmeden uygulanıyor olmasıydı. Bu sebeplerdendir ki farklı bölgelere uygulanan politikaların birbiriyle uyumlu halde yürütülmesi çabasında önemli aksaklıklar yaşanmaktaydı. Bu dönemlerde Türkiye'nin dış politikasında süreklilik arz eden tek unsur Dış İşleri Bakanlarının ve dış politikanın sıklıkla değişmesi olmuştur. Bu da doğal olarak Türkiye'nin dış itibarını fazlasıyla kötü etkilemiştir.

1980-1990 yılları Cumhuriyet yıllarının ikinci darbesine şahit oldu. Kenan Evren darbesinin yaşanmasıyla, 1960'larda başlayan kamuoyu basın özgürlükleri de

darbe rejiminin baskıcı politikalarıyla ortadan kaldırılmış oldu. Darbenin iki sene sonrasında yani 1982’de ise yeni anayasa çıkarıldı. Türkiye iç ve dış politikası yaşanan darbe ile fazlasıyla etkilenmişken, 1983 -1989 yılları arasında Başbakanlık görevi yürüten Turgut Özal Cumhurbaşkanlığı görevine getirildi. Özal’ın beş senelik Cumhurbaşkanlığı döneminde liderlik özelliği de ön plana çıkmaya başladı. Bu liderlikten kasıt, Atatürk ve İnönü döneminden farklı olarak doğrudan dış bağlantılı yani ABD ve uluslararası mali çevrelerin desteğinin ön plana çıkmasıdır. Turgut Özal dış politikayı elinde tutmaya çalışmış ve dış işleri bakanlığını bir bakıma yok sayarak Yunanistan’a uygulanan vizeyi tek taraflı olarak kaldırmıştır. Kürt sorununda ise diplomatlardan çok kendisine yakın isimleri ve gazetecileri kullanmıştır.

Türkiye’nin kendi bölgesi etrafında hem ekonomik hem de siyasi ittifak arayışına yönelmesi ve bölgesel açılımlar yaparak kendisine ittifak arayışında bulunması da bu dengesiz politikanın bir sonucu olmuştur. Zira o dönemde Türkiye daha çok AB-ABD ilişkilerine önem vermekte İslami komşularına ise gerektiğinde yaklaşmayı tercih etmeydi.

Türkiye’nin o dönemde uyguladığı politikada Türkiye, İslam dünyasındaki uluslararası örgütleri ve ülkeleri gerçek bir işbirliği alanı olarak görmektense, diğer uluslararası aktörler ile olan ilişkilerindeki gücünü yükseltmeyi tercih etmiştir. Bu nedenledir ki Türkiye’nin İslam dünyası ile olan ilişkileri Türkiye-AB ve Türkiye-ABD ilişkilerinin bir yedeği olarak görülmüştür. Bu tavır hem İslam dünyası nezdindeki inandırıcılığının kaybolmasına sebep olmuş hem de o dönem içerisinde ne AB üzerinde ne de ABD üzerinde beklenen etkiyi yaratamamıştır.

Türkiye tarih boyunca sadece büyük ticaret yolları üzerinde bulunmakla kalmamış aynı zamanda zengin fakat enerji bakımından yoksun Batı ile büyük petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip Ortadoğu ve Orta Asya arasında çok önemli bir geçit noktası olmuştur. Bu nedenle Cumhuriyet öncesinde de Cumhuriyet dönemi içerisinde de Rusya, Türkiye’yi müttefiki edinmek için ciddi çaba sarf etmiş ve ekonomi başta olmak üzere birçok cazip tekliflerde bulunmuştur. Cumhuriyetin kurulmasından sonra, bizimle dostluk ve

tarafsızlık anlaşması imzalarırken zaman zaman da baskı yöntemlerine de başvurmuş ve Türk boğazları üzerinde ortak kontrol önerisinde bulunmuştur. Öte yandan, özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra bir süper güç haline gelen ABD'nin de zengin yeraltı enerji kaynaklarına sahip olan Ortadoğu bölgesine yönelik dış politikasının uygulanmasında Türkiye bölgede başka herhangi bir ülkenin haiz olamayacağı kadar önemli bir yer işgal etmiştir. Bu çerçevede de İncirlik üssünün bile ABD için çok büyük önemi olmuştur. Tüm bunlar Türkiye'nin dış dünya için ne kadar önemli bir yerde olduğunu ortaya koymuştur.

1990'lı yılların ikinci yarısında yaşanan siyasi krizler, zayıf koalisyon hükümetlerinin kötü idaresi, artan terör faaliyetleri ve bunun sonucunda ortaya çıkan güvenlik boşluğu, ardından yaşanan 28 Şubat askeri darbesi Türkiye açısından çok önemli fırsatların kaçırılmasına sebep olmuş ve Türkiye'yi yıllarca geri götürmüştür. Bunun sonucunda da diğer ülkeler ile aramızda teknolojik, ideolojik ve diplomatik farklılıklar oluşmuş, yaşananlar bizleri bir bakıma onlara muhtaç hale getirmiştir. (Kalin, 2011, 7-8)

Türkiye'nin 2000'li yıllardaki dış politikasını; iç düşmanlar ile mücadele, Kürt sorunu, Alevilerin ve diğer dinlerden olan insanların hak taleplerine olan duyarsızlık, faili meçhul cinayetler, Türkiye'nin dört bir yanının düşmanlar ile çevrili olması ve terör sorunu oluşturuyordu. Bu ise Türkiye'nin dış politikasının güvenlik konseptini oluşturuyordu.

Türkiye 2000'li yıllardan önce yaşamış olduğu bu dış politika ile ekonomik ve akademik çalışmalardan da mahrum kalmış, gelişmeleri takip edememiştir. Bu da doğal olarak Türkiye'nin yumuşak gücünün ve dış politikasının gelişmesinde bir engel olmuştur.

2. AKP DÖNEMİNDE TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ

Türk demokrasisi ve Türk sivil toplum sektörünün canlı yapısı Türkiye'nin yumuşak gücünün en önemli dayanaklarını oluşturmaktadır. Ülkemizin coğrafi hinterlandı olan Balkanlar'da ve Ortadoğu'da bir cazibe

merkezi haline gelmesi, bu bölgelerde özgürlük ve güvenlik dengesini dikkatli bir şekilde kurabilme ve ülkelerle arasındaki insani ilişkilerini geliştirerek demokratik fırsat alanlarını genişletebilmesine bağlıdır. Bu bölümde AKP döneminde Türk dış politikasındaki gelişmelerden ve yumuşak gücünü nedenli kullanabildiğinden bahsedilecektir.

AKP Dönemi Türk Dış Politikası ve Yumuşak Güç

Günümüzde Türkiye’yi bazı toplulukların keskin tutumu dışında; işgalci, baskıcı, inkârcı gibi tanımlayan çevrelerin sayısı hızla azalmaktadır. Doğudan Batıya dünya kamuoyu Türkiye’deki sosyal değişime, ekonomik büyümeye ve bunların dış politikadaki yansımalarına dikkat çekmektedir. Fakat yaşadığımız çağda oluşturduğunuz imaj çoğu zaman yaptığınız işlerin önüne geçebilmektedir. Bir ülkenin izlediği politikaların nasıl algılandığı ve hangi cümleler ile anlatıldığı o ülkenin nesnel gerçekliğinden daha önemli olarak görülmektedir. Türkiye’nin yüzyıllarca kök salmış bir imajı ve politik düşünceleri bir anda değiştirmesi mümkün değildir. Türk-Osmanlı imajını değiştirmek, yeni politikalar oluşturarak izlenen yolu değiştirmek, kamu diplomasisine önem vererek yumuşak gücünü kullanmaya çalışmak, bir cazibe merkezi haline gelmek ve tüm bunları günümüz ile uyumlu hale getirmek zor bir görevdir.

Türkiye bu dönemde bulunduğu hinterlant üzerinde yükselen bir güç olmaya başlamış ve Batı ile ilişkilerine devam etmiştir. Diğer yandan, kendini Avrupa’ya zorunlu kılan bir Türkiye kimliğinden sıyrılmaya başlayarak yüzünü Ortadoğu’ya ve diğer ülkelere de çevirmeye başlamıştır. Özellikle AKP döneminde ortaya çıkan “Tımlı İslam” düşüncesi ile Türkiye, hem iç hem de dış politikasında yeni bir kimliğe bürünmeye başlamıştır. Türkiye’nin bu konuda dikkat etmesi gereken unsur kendini Avrupa’ya karşı soyutlamaması olacaktır. Nitekim Türkiye AKP döneminde yüzünü daha çok Ortadoğu ve İslam ülkelerine dönmüş ve Avrupa ile olan ilişkilerini sekteye uğratmaya başlamıştır. Ekonomik açıdan Türkiye’nin Avrupa’ya olan bağlılığı göz önünde bulundurulursa, dış politikanın daha çok bir denge politikası üzerinden gitmesi Türkiye açısından faydalı olacaktır.

Türkiye’de AKP dönemiyle başlayan yeni dış politika anlayışından biriside sorun çıktıktan sonra onu çözmek yerine sorunun çıkmasına engel olmaya yönelik çalışmalar olmuştur. Bunun içinde kendisini doğrudan ilgilendirmese dahi, Türkiye uluslararası ve bölgesel çatışma durumlarında arabuluculuk yaparak çıkması muhtemel bir sorunu kendi yumuşak gücünü ve demokrasi anlayışını bölgede kullanarak engellemeye çalışmaktadır. Türkiye’nin yumuşak gücünü geliştirmesi ise öncelikle ekonomik ve kültürel gelişimini tamamlamasına bağlıdır. (Oran, 2013, 139)

Ak Parti döneminde Dışişleri Bakanlığı görevi yürüten Davutoğlu’nun bu dönemde kullanmış olduğu çok kulvarlı/çok boyutlu dış politika söylemi, Dış İşleri Bakanlığı döneminde yürütmüş olduğu politikayı açıklamak için kullandığı kavramlardan birisi olmuştur. Bu düşünceye göre, Türkiye dış ilişkilerinde çok yönlü politika uygulamasına Ak Parti döneminde geçmiştir. Fakat bu iddia 1960 ve 1978’lerde Türk dış politikasının çok boyutluluğunu yok saymak anlamına gelmektedir. Bu anlamda Davutoğlu’nun ileri sürdüğü gibi Türk dış politikasında çok boyutluluk yeni bir kavram değil, Ak Parti döneminde de kullanılan bir kavram olmuştur.

Davutoğlu, 3 Ocak 2011 yılında, Üçüncü Büyükelçiler Konferansı açılışında, Türkiye’nin küresel olaylarda sözü dinlenen, küresel sorunlara çözüm üreten ve olayları önceden gören akil ülke olduğu şeklinde çok iddialı bir açıklama daha yapmıştır. Bu söylem üzerinde durulduğunda, aslında ortaya konulması gereken tez Ak Parti dönemi dış politikasının en önemli sorununun kabiliyetlerinin ötesinde çok iddialı hedefler konarak, çitanın hedeflenenden yükseklerle konması ve hedeflere ulaşamaması olmuştur. Bunun sonucunda metaforlarla süslenen dış politika, kamuoyu ve uluslararası akademi dünyasında başarısız bir dış politika imajına yol açmıştır ve açmaktadır. Bu dış politika söylemleri başta kamuoyu nezdinde ilgi çekici olsa da hedeflenen sonucun alınamaması durumunda Türkiye’nin imajını olumsuz etkilemektedir. Nitekim komşularla sıfır sorun politikasında da bu durumun yaşandığı aşikârdır.(Ekşi, 2014, 148-149)

Türkiye’nin istikrarsız ve karamsar olduğu 1990 yıllarında, CIA’nın eski istihbarat daire başkan yardımcılarında Graham Fuller’ın yaptığı bir çalışmada

açıkladığı “ Türkiye’nin rolü Ortadoğu’dadır” sözü belki de günümüz Türkiye dış politikasının ve uygulamış olduğu yumuşak güç unsurlarının da temelini oluşturmuştur. Fuller yapmış olduğu araştırma sonucunda geliştirdiği bu düşüncesini şu şekilde aktarmaktadır: “Türkiye yüzünü Batı’ya değil Doğu’ya çevirmelidir. İslami yaşamı terk etmek Türkiye’yi bunalımlara sürüklemiştir. Bu nedenle Türkiye artık ulusal kimliğini, yörüngesini, dünyadaki rolünü, hatta İslam’ın günlük yaşamdaki yerini yeniden düşünebilmelidir.”

Yine ABD’nin 1950’lerdeki Türkiye Eski Büyükelçisi, Ortadoğu ve Türkiye uzmanı, deneyimli bir diplomat olan Mc Ghee’nin de hazırladığı bir yapıta yazdığı önsöz de Fuller’ın sözlerini destekler nitelikteydi. Mc Ghee’nin , “Türkiye, stratejik mevkiini ve askeri gücünü kullanarak Ortadoğu’da önemli rol almış bir ülkedir” sözü, yine Türkiye’nin yüzünü Avrupa’dan daha çok Ortadoğu’ya ve İslam dünyasına çevirmesi gerektiğinin hali hazırda bir göstergesi olmuştur. (Mc Ghee, 1992, 9)

Peter Carrington, o dönemlerde yapmış olduğu bir söyleşide ise” Türkiye’nin, Batı komşularıyla ve Avrupa ile olduğu kadar öteki ülkelerle ve özellikle Ortadoğu ülkeleriyle de ilişkileri vardır. Düşman ya da tarafsız bir Türkiye, komşularımızla ilişkilerimizi ve savunma politikamızı zorluklara iter, stratejimizin inandırıcılığını zayıflatır.” diyordu. Carrington’un söylediği bu sözlerden sonra Ortadoğu’yu ve İslam’ı arkasına almış bir Türkiye’nin aynı zamanda batılı ülkelerle olan samimi diyalogları ile, bazı batılı ülkelere karşı korkutucu bir görünüme bürüneceği ve hatta devletler üzerindeki politikaları değiştiren bir güce sahip olacağı ihtimalinin üzerinde durulmuştur. (Değer, 2010, 94)

Yapılan bu görüşler, Avrupa ülkelerinin birçoğunun ve Amerika’nın neden Türkiye’yi Avrupa’dan uzaklaştırarak Ortadoğu’ya ittiği hakkında soru işaretleri oluşturmaktadır. Avrupa Birliği üzerinden inceleme yapıldığında Türkiye’nin nüfus açısından çoğu Avrupa ülkesinden yukarıda olması ve hızlı büyüyen bir nüfus artış yüzdesine sahip olması, AB içerisinde Türkiye’nin karar alma mekanizması olarak güçlü konumda olmasına yol açacağı düşüncesini akıllara getirmektedir. Müslüman olan ve 80 milyonluk nüfusa sahip Türkiye’nin alacağı kararların, Avrupa’nın dengesini sarsacağı tahmin edilebilmektedir. Aynı zamanda Türkiye’nin Ortadoğu

lkeleri ile ilişkilerinin iyi olması, Avrupa lkelerinin ve Amerika’nın Türkiye zerinden Ortadoğu’yu yönetebileceği fikri bu ülkelere cazip gelmektedir.

AKP’nin iktidara geldiği 2002 yılından bu yana Türkiye İslam ile olan bağlantılarını yeniden hatırlamaya başladı ve bunu güçlendirdi. İslam dünyası ile yakınlaştı ve kendi içinde kendini yok etmeye çalışan unsurlarla hesaplaştı. Kendisiyle hesaplaştıı da hem ekonomisi canlandı hem toplumsal dinamizmini arttırmaya çalıştı. Bu yükseliş arttığı Türkiye kendi politikasını da izleyebilmeye başladı. AKP iktidarında ki Türkiye Avrupa Birliğine bağlı olan ve ağızlarından çıkan her türlü isteği yapmaya alışan, İslam lkeleriyle arasında resmiyet bulunan bir ülke imajı yerine, AB’ye kafa tutan ve dünyaya açılarak aynı zamanda İslam dünyasının lideri olma yolunda ilerlemeye başlayan bir Türkiye imajını ortaya çıkarmaya başladı. Her ne kadar izlemiş olduğu bu politika Avrupa’ya bağlı bir Türkiye için risk taşısa da, Türkiye bu politikası ile hem İslam dünyasında hem de Avrupa ülkelerince dikkatle izlenmeye başlamıştır.

Winston Churchill’in “Ulusların dostları yoktur, yalnızca menfaatleri vardır” sözünden yola çıkarak bütün ülkeler için dostluk kavramının bir nezaket göstergesinin ötesinde pek bir anlam ifade etmediğini söylemek mümkündür. Bu sebeple Türkiye’nin global bir politika izlemek yerine, sadece İslam dünyasına dönük bir politika izlemesi ve kamu diplomasisi uygulamalarını tek alana yaymasının pek de doğru bir uygulama olduğunu söylenemez. Bu nedenle Türkiye’nin kendisinininki ile birlikte karşı tarafın gücünü ve elindeki kozları da tartıp tanınması ve buna göre ilişkilerin tek yanlı tavizlerle değil, karşılıklı çıkarlara dayanarak yapması ve bu politikayı da bütün ülkelere karşı eşit bir şekilde uygulaması gerekmektedir.

Politikanın ayakta kalması ve ülkenin dış politikada güçlü görünebilmesi ve buna bağlı olarak da güçlerini kullanabilmesi yüksek iktisadi performansa bağlıdır. Ekonomik performansın başarılı olması için ülkenin demokratik kurumsal donanımlarının iyi işlemesi gerekmektedir. Burada önemli olan ülkenin sahip olduğu tüm unsurların etkili ve uyumlu bir şekilde birlikte çalışabilmesidir. Daha açık bir şekilde belirtmek gerekirse, Türkiye’nin dış politikada yeni dönem içerisinde etkili olabilmesi ve mevcuttaki yumuşak güç kaynaklarını etkili bir biçimde kullanabilmesi

için hem ekonomisini canlı tutmalı hem de kendi halkına demokratik bir şekilde yaklaşmalıdır. Türkiye; özgürlük, hak ve demokrasiyi canlı tutarak diğer ülkelere de bir cazibe unsuru olmalıdır. Sadece dış politikada etkin olmaya çalışmak bir ülkeyi başarıya sürüklemeyecektir.

AKP dönemi Türk dış politikasının temelini; kendini entegre etmek için AB ile ilişkileri, karşılıklı çıkar ilişkileri için ABD ile ilişkileri, işbirliği ve İslam düşüncesiyle komşularla ve İslam ülkeleriyle olan ilişkileri oluşturmalıdır. Türkiye bu düşünceler ile kendini diğer ülkelere yeni bir medeniyet olarak tanıtmaya söylemiyle yola çıktı. Yaptığı müzakereler ile kararlılığını, İslam dünyasıyla olan görüşmelerinde yumuşak gücünü, Türk dünyasıyla olan görüşmelerinde Türk kimliğini kullandı.

Türkiye'nin kamu diplomasisi yürütme bağlamında eli güçlüdür ve bu elindeki gücüde etkin bir şekilde kullanmaya başlamıştır. Türkiye'nin mevcutta 200'den fazla televizyon kanalı, 1000'den fazla radyo kanalı ve başarılı prodüksiyon şirketleri bulunmaktadır. Türkiye'den çıkan yayınlar dil farklılığı olmasına rağmen diğer ülkelerde ilgiyle izlenmektedir. Bu bağlamda, El cezire gibi bir kanalın Washington'dan sonra en çok haber yaptığı başkentin Ankara olması tesadüf değildir. Dünyanın birçok ülkesinde ve özellikle de Arap ülkelerinde Türk dizilerinin ilgiyle izlendiği görülmektedir. Türkiye, dünyanın birçok ülkesine de Türk okulları açmıştır. Bütün bunlar Türkiye'nin yeni dönem kamu diplomasisi ve yumuşak gücünü destekleyen unsurlar olmaktadır. (Ibid, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>,rişimTarihi:22.05.2015)

Türkiye'nin yakın dış politikasının değişiminde, uluslararası ilişkiler profesörü olan ve şuanda Türkiye Başbakanlık görevini yürüten Ahmet Davutoğlu'nun büyük rolü olmuştur. Bu dönemde izlenen Dış politika Türkiye'nin yumuşak gücünü kullanarak ülkeyi güçlü bir bölgesel ve küresel güç haline dönüştürmektir. İşte bu noktada Türk Dış politikası; Orta doğu, Balkanlar, Orta Asya ve Kafkasya politikalarında kendi çıkarına olumlu yansıtacak yeni dış politika hamleleri uygulamaya başlamıştır. Türkiye'nin bu yeni dış politikada; AB ve ABD ile ilişkiler boyutuyla Batıcı, Balkanlar ve Ortadoğu boyutuyla yeni Osmanlıcı, İslam dünyasıyla geliştirilen ilişkiler yönüyle İslamcı ve son olarak Orta Asya boyutuyla

Türkçü unsurlarını harmanladığı görülebilmektedir. Tüm bunlar ile Türkiye'nin gerektiğinde sert gerektiğinde akıllı, gerektiğinde ise yumuşak gücünü kullanarak ülkeleri etkileme konumuna geldiğini belirtmek mümkündür.

Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun El Cezire televizyonuna yapmış olduğu röportajda ise Davutoğlu Türkiye'nin dış politikası hakkında nasıl bir yol izlediğini açıklamıştır. Buna göre, Türkiye'nin yakın zaman politikasına bakıldığında ister Arap, ister Kürt, ister Türkmen, ister Sünni, ister Nusayri, ister Hristiyan kim olursa olsun bütün insanların, Türk vatandaşlarının birer kardeşi olduğunu ve herhangi bir yardıma ihtiyaçları olduğunda Türkiye'nin her zaman yanlarında olduğunu belirtilmiştir. Yakın zamanda yaşananlardan sonra 1 milyon 600 bin Suriyeli, Arap, Kürt ve Türkmen'in Türk topraklarına göç etmesi ve yerleşmesi ise bunun canlı bir örneği olmuştur. Yine Kobani de yaşananlardan sonra 200 bin Kürt'ün Türk topraklarına göç etmesi ve yerleşmesi de bunun bir göstergesi olmuştur. El Cezire televizyonuna yapmış olduğu söyleşinin bir kısmında ise Ahmet Davutoğlu; "Türkiye için her zaman yapıcı işbirliğine dayalı politikalar esas oldu. Dolayısıyla bizim, dünyanın en büyük ordularından birine sahip olduğumuz ve herhangi bir şekilde Türkiye için bir tehdit ortaya çıktığında bunu karşılayacak güce sahip olduğumuz doğru. Ama bizim askeri gücümüz kadar yumuşak gücümüz, diplomamız, halkın rızasına dayalı yaklaşımımız ve ekonomik kalkınmamız da mevcut. Bu nedenle bölgede bir barış gücü olmaya çalıştık. Hiçbir zaman ve gerekli olmadıkça ordumuzu kullanmadık. Her zaman ekonomi, siyaset, diplomasi ve yumuşak güç araçlarını kullandık." sözlerini kullanmıştır. Türkiye yaşanan bu karışık Ortadoğu sürecini sert güç kullanmak yerine barış süreci ile çözmeye çalışmıştır. (Turquie Diplomatique, 4 Kasım 2014, 4-6-7)

Arap ülkelerinin gerek Türkiye Başbakanını gerekse Cumhurbaşkanı diplomatik söyleşilere davet etmeleri ve konuşmalarında sözlerine dikkat çekmeleri aslında Türkiye'nin uygulamış olduğu Ortadoğu politikalarında başarılı olduğunun göstergelerinden biri olmasına karşın, bunun sadece Arap ülkeleriyle sınırlı kalması manidar olmuştur.

Maryland Üniversitesinden Profesör Shibley Telhami'nin Mısır'daki başkanlık seçimlerinde, yapmış olduğu araştırmada katılımcılara İslam'ın Mısır'da nasıl bir rol

oynaması gerektiğini sormuştur. Araştırma sonucunda görülmüştür ki katılımcılar kendilerine verilen altı model ülke içerisinde Türkiye'yi birinci sırada seçmişlerdir. ABD'deki Pew Araştırma Merkezinin 2012 yılında yapmış olduğu ankette, katılımcıların büyük bir çoğunluğu Türkiye'nin Ortadoğu'ya demokraside en çok yararı dokunan ülke olduğu düşüncesinde birleşmiştir.(Oran,2013, 200)

Dünyanın en önemli iş dergilerinden olan, İngiltere merkezli Monocle dergisinin 2013 yılında yaptığı; ülkelerin sadece askeri değil, aynı zamanda kültür ve cazibeleriyle diğer ülkeleri etkileyişini anlatan yumuşak güç araştırması aynı yıl içerisinde yayımlandı. İngiltere'nin birinci olarak gösterildiği araştırmada Amerika Birleşik Devletleri ikinci, Türkiye ise 20. sırada yerini aldı. Ayrıca araştırmada, yumuşak gücün artık Batı ülkelerinin tekeline çıktığını; Türkiye, Çin, Brezilya gibi ülkelere doğru kaydığını ve bu ülkelerin güçlerini göstermeye başladıklarından bahsedildi. Monocle ayrıca Türkiye'nin elindeki unsurları etkili bir biçimde kullandığından bahsederek; “..Türkiye ilk defa listemizde ilk 20'ye girdi. Yeni üsler arayan küresel şirketler yoğun bir şekilde İstanbul'a yönelmeye başladı. Türk Hava Yolları daha maceracı rotalar ekliyor ve ülkenin pembe dizileri Avrupa'da yeni izleyiciler kazanıyor.” yorumlarında bulunmuştur.(<http://www.milliyet.com.tr/-yumusak-guc-te-turkiye-dunya-20ncisi%20oldu/gundem/gundemdetay/30.11.2012/1634966/default.Html>, Erişim Tarihi:16.07.2014)

2000'li yıllardan sonra teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi ve insanların teknolojiyi etkili bir biçimde kullanması küreselleşmenin etkisiyle ülkelerin birbirlerinden daha fazla etkilenmesine neden olmuştur. Türk Hava Yolları'nın da, Barcelona futbol takımına sponsor olması ve Barcelona'nın resmi sponsoru unvanı ile Barcelona'nın sahası olan Nou Camp stadındaki reklam panolarında ve tüm mecralarında, reklam ve logolarını kullandırması ise başka bir kamu diplomasi aracı örneği ve bu sürecin bir gelişme örneği olarak verebiliriz. Türk Hava Yolları'nın Barcelona futbolcuları ile, NBA yıldızları ile ve diğer başka ünlü sporcular ile reklam çekimi yapması ve sponsor olması Türkiye'nin imajına etki edecek kuvvetli bir gelişmedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AKP DÖNEMİNDE KAMU DİPLOMASİSİNİN KURUMSAL YAPISI VE STRATEJİK DERİNLİK KONSEPTİ

Bu bölüm içerisinde Ahmet Davutoğlu’nun eseri olan Stratejik Derinlik Konseptinden bahsedilmiş, Türkiye’nin; kamu diplomasi araçları, bu kuruluşların Türkiye’ye olan katkıları ile dış politikasını ne denli geliştirdiği incelenmiştir.

1. STRATEJİK DERİNLİK KONSEPTİ

Stratejik derinlik konsepti, AKP iktidarı döneminde günümüzde Başbakanlık görevine kadar yükselen Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu’nun “Stratejik Derinlik: Türkiye’nin Uluslararası Konumu” adlı eseri ile popüler olmuştur.

Davutoğlu’na (2012) göre, bir toplumun stratejik zihniyeti; içinde kültürel, psikolojik, dini ve sosyal değer dünyasını da barındıran tarihi birikim ile bu birikimin oluştuğu ve yansıdığı coğrafi hayat alanının ortak ürünü olan bilincin, o toplumun dünya üzerindeki yerine bakış tarzının belirlenmesinin ürünüdür. Bu açıdan bakıldığında, zihniyet ile strateji arasındaki ilişki, coğrafi verilere dayalı mekân algılaması ile tarih bilincine dayalı zaman algılamasının kesişim alanında ortaya çıkar. Farklı toplumların farklı stratejik bakış açılarına sahip olmaları, aslında, bu mekân ve zaman boyutlarına dayanan farklı dünya algılamalarının ürünüdür. Toplumların kendi coğrafi konumlarını eksen edinen mekân algılamaları ile kendi tarihi tecrübelerini eksen edinen zaman algılamaları, yönelişleri ve dış politika yapımını etkileyen zihniyet altyapısını oluşturur.

Millet; ezeli bir siyasi birlik ya da hemen değişebilir bir insan topluluğu olmaktan çok, istikrarlı bir tarih sürecinin ürünü olan ve uzun tarih dilimleri içinde oluşan bir birliktelik olarak kabul edilirse stratejik zihniyetin aynı zamanda bir kimlik bilincinin tarihi süreç içinde biçimlenmesinin ve yeniden şekillenmesinin sonucunda ortaya çıktığı görülür. Böylece geçici siyasi dalgalanmaların ötesinde bir süreklilik arz ettirilebilir. (Davutoğlu, 2012, 29)

Davutoğlu (2012) “Stratejik Derinlik” adlı kitabında uluslararası problemlerde ortaya çıkan en önemli çatışma alanının stratejik bilinç ile uluslararası güç dengelerindeki farklılıklardan kaynaklandığını ifade etmektedir.

Osmanlı Devleti’nin çözölme sürecinde ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan günümüze kadar olan süreçte karşı karşıya kalınan uluslararası problemlerde ortaya çıkan en önemli gerilim alanı, bu stratejik bilincin unsurları ile cari uluslararası güç dengelerindeki konum arasındaki farkın doğurduğu psikolojik gerilim ve bu gerilimin kimlik bilinci üzerindeki yıpratıcı etkisidir. Bu açıdan Osmanlı – Türk stratejik bilincinin ana unsurlarının süreklilik ve değişim yönleriyle yeniden tartışılması gerekmektedir. Kimlik, mekân ve zaman bilincinin tarihi birikim ve cari gerçeklikler çerçevesinde yeniden kurulması tarih içinde varoluşun ve insanlık birikimine katkıda bulunabilmenin olmazsa olmaz şartıdır. Stratejik zihniyet bir varoluş iddiasına dayanmadıkça edilgenlikten kurtulabilmesi mümkün değildir. Bunun içindir ki, stratejik zihniyeti oturmuş olan ve bu zihniyeti değişen şartlara göre yeni kavramlar, araçlar ve formlar ile yeniden üretebilen toplumlar uluslararası güç parametrelerine de ağırlık koyabilme kabiliyeti kazanırlar. Bunun aksine stratejik zihniyete radikal bir kırılma yaşayarak kimlik bilincini yıpratan toplumlar tarihi varoluşlarını tehlikeye atarken, bu zihniyeti diğer toplumları dışlayıcı bir araç olarak görerek donuklaştıran toplumlar ise ortak insanlık bilincinden kopmakta ve kendileri dışlanmaktadır. (Davutoğlu, 2012, 30-31)

Türkiye’yi çevreleyen yakın kara, yakın deniz ve yakın kıta havzaları, coğrafi olarak Dünya ana kıtasının merkezini, tarihi olarak da insanlık tarihinin ana damarının şekillendiği alanları kapsamaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönemin getirdiği dinamik uluslararası bölgesel konjonktürde en yakın havzasından başlayarak dışa açılması kaçınılmaz olan Türkiye’nin stratejik derinliğinin yakın kara, deniz ve kıta bağlantıları ile yeniden tanımlanması ve bu derinliğin jeopolitik, jeo-ekonomik ve jeo-kültürel boyutlarının dış politika parametreleri olarak kapsamlı bir şekilde yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Avrupa merkezli tarihi bir sürecin eseri olan modernite, küreselleşme ile kaçınılmaz bir şekilde bütün insanlık birikimini tarihin akış seyrinde tekrar devreye sokacak unsurlar taşımaktadır. Tarihi birikimi etkin bir açılıma temel sağlayacak toplumların öne çıkacağı bu süreçte

Türkiye, tarihi derinliği ile stratejik derinliği arasında yeni ve anlamlı bir bütün oluşturma ve bu bütünü coğrafi derinlik içinde hayata geçirme sorumluluğu ile karşı karşıyadır. Stratejik açıdan mihver bir ülke olan Türkiye bu sorumluluklarının gereğini yerine getirmesi durumunda yeni dengelerin oluşacağı daha istikrarlı uluslararası konjonktürlere daha uygun şartlarda giren bir merkez ülke konumu kazanabilecektir.

Hasgüler ve Özkaleli (2009), Türkiye'nin stratejik derinlik konsepti ile Atatürk'ten bu yana ilk kez bütünlükçü bir dış politika stratejisi izlediğini ifade etmişlerdir. Türkiye stratejik derinlik konsepti ile “yurtta sulh, cihanda sulh” ifadesinde okunan içe dönük bakış açısından kurtularak yakın çevresine Osmanlıdan kalan, Osmanlı mirasına sahip çıkan, çevresindeki bölgeleri ve gelişmeleri kendi lehine döndürmeye çalışan bir yaklaşımı öngörmektedir. (Kınıklıoğlu, 2011, 163) Bu nedenle son 12 yıllık dönemdeki Türk dış politikası uluslararası aktörler tarafından “Yeni Osmanlıcılık” olarak adlandırılmaktadır. (Tüysüzoğlu, 2013, 306) Hatta Simon Tisdall'ın İngiltere'nin önde gelen gazetelerinden olan The Guardian'ın 19 Ocak 2009 tarihli yazısı aynen şu şekildedir; (Tığ vd., 2012, 186)

“..Erdoğan'ın ılımlı İslamcı hükümeti döneminde Türk nüfuzunun Orta Doğu ve ötesine başarılı bir şekilde yayılması, Türkiye'nin bir zamanlar oldukça geniş bir alanda hüküm süren ancak artık yok olan imparatorluğunun başka bir anlamda yeniden canlanmasını akla getiren “Neo-Osmanlıcılık” olarak adlandırılıyor”.

Fakat bu fikre katılmayanlar da vardır.

Kaynak ve Gürses 2011 yılında Cem Küçük ile yaptıkları söyleşiyi “Geleceğin Türkiye'si: Yeni Osmanlılar” adlı bir kitapta yayımlamışlardır. Bu söyleşide Küçük'e “AK Parti hükümetinin izlediği politikalardan dolayı Yeni Osmanlılar diye adlandıranlar var. Siz buna katılıyor musunuz?” şeklinde bir soru sorulmuştur. Küçük'ün bu soruya yanıtı aynen şu şekilde olmuştur; (Kaynak ve Gürses, 2011, 197-198)

“İngiltere’nin The Commonwealth (İngiliz Milletler Topluluğu) adı altında oluşturduğu birliğe benzer bir yapılanmayı Ankara’nın da geliştirebileceği iddiasına dayanan bu yaklaşımın alt yapısının olup olmadığına bakmak gerekir. İngiltere emperyalist bir geleneğin üzerine oturtmuştur bu yapılanmayı. Osmanlı’nın dağılma süreci ise farklı gelişmiştir. Müslüman topluluklar milliyetçi ayaklanmalarla bağımsızlık arama sürecine girmişlerdir. İmparatorluğun dağılması sürecinde yaşananlar hafızalarda önemli olumsuz izler bırakmıştır.

Osmanlı coğrafyasında etkinlik sağlamak için fikri altyapı mevcut değildir. Hele siz Kürtleri sizinle beraber yaşamaya ikna etmekte zorlanırken mevcut coğrafyanızın dışındaki alanlarla ne tür bir ilişki kurabileceksiniz? Eğer ekonomik ilişkiden bahsediyorsanız bunun için Commonwealth’e gerek yok. Zaten Erdoğan hükümetinin bu yöndeki çabaları başarılı olmuş, Rusya Federasyonu’nu da içeren geniş bir alana yayılmıştır.

Bu söylentilerin amacı Türkiye üzerinden, ABD yanlısı Arap ülkelerini ve diğerlerini bir arada ortak kurallarla yönetilen bir ekonomik birim ve kontrol edilebilir bir siyasal yapılanmaya doğru adımsa, bunu ABD’nin kontrolünde bölgesel bir yapılanmaya doğru atılan bir adım olarak görmek daha doğrudur.”

Görüldüğü gibi şuanda izlenen Neo-Osmanlıcılık politikası, bazı kesimler tarafından eleştirilmekte ve bu fikrin daha öncede belirtildiği üzere Batılı güçlerin ve Amerika’nın, Türkiye üzerinden Ortadoğu ülkelerine hâkimiyet kurma çabası olarak adlandırılmaktadır. Bu düşünce ile bu yüzden Türkiye’nin Avrupa’dan uzaklaştırılmaya çalışıldığı ve yapılan açıklamalar ile Türkiye’nin yönünü Ortadoğu’ya çevirmesi gerektiği belirtilmiştir.

Stratejik Derinliğin ana fikri bulunduğu coğrafyadan kuvvet alan çok kimlikli tarihsel geçmişi sayesinde Türkiye’nin çok farklı bölgelere ulaşabilecek bir devlet olduğudur. Böyle bir devlet elindeki yumuşak güç unsurları ve etkin bir şekilde kullanılan dış politikası ile birlikte sadece

“Bölgesel Güç” değil aynı zamanda bir “Küresel Güç” , az görülen “Merkez Güçlerden biri olacaktır.

Sonuç olarak kimi insanlar tarafından uygulama pratiğinin olmayacağı düşünülse de, stratejik derinlik konsepti insanların yaşadıkları coğrafyada şekillenen ortak tarih, kültür ve tüm insanlık birikimi boyutlarını uluslararası ilişkilerinde devreye sokarak yumuşak güç unsuru olarak kullanmasını gerektirmektedir. Bu açıdan bakıldığında stratejik derinlik konsepti yumuşak güç unsurlarının tamamını bünyesinde barındırmaktadır.

2.KAMU DİPLOMASİSİ KOORDİNATÖRLÜĞÜ

AKP’nin iktidara geldiği 2001 yılından 2010 yılına kadar kamu diplomasisi koordinatörlüğü adı altında bir oluşum bulunmamaktadır. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 30 Ocak 2010 tarihli ve 27478 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan genelge¹ ile kurulmuştur.

Genelgede küreselleşme nedeni ile uluslararası ilişkilerin daha karmaşık bir hale gelmesi, devletlerarasındaki resmi diplomasi yanında uluslararası toplumu etkilemenin ve yönlendirmenin bir aracı olarak "Kamu Diplomasisi" teriminin ayrı bir önem kazandığı ifade edilmektedir. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Türkiye’nin uluslararası platformda uzun süredir maruz kaldığı itham ve sorunlar karşısında haklılığını kanıtlamaya yönelik çalışmaların başarıya ulaşabilmesi amacıyla kurulmuştur. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Türkiye’nin stratejik iletişim ve kamu diplomasisi alanında daha etkin, milli çıkarlarının korunmasını ve bölgesel etkinliğinin artırılmasını vizyon, Türkiye’nin stratejik iletişimine ve etkin tanıtımına katkıda bulunmayı ise misyon kabul etmiştir. (www.kdk.gov.tr, Erişim Tarihi:26.06.2014)

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü’nün, Türkiye ve Türk vatandaşlar için paylaştığı bir takım hedefleri vardır. Bu hedefler kısaca; Türkiye’nin uluslararası planda tanıtımını yapmak ve saygınlığını artırmak,

¹ Genelge Ek-1’de verilmiştir.

Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada barışı tesis etmesine katkıda bulunmak, Türkiye'nin bölgesel güç haline gelmesine katkıda bulunmak ve uluslararası ilişkilerde daha aktif bir yapıya sahip olmasını sağlamaktır.

Günümüzde Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü görevini Cemalettin Haşimi yapmaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunu olan Haşimi'nin, İslamofobi ve Avrupa Birliği gibi konular üzerinde yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır. Cemalettin Haşimi, 2009 yılından 11 Eylül 2012'de Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'ne atanana kadar Başbakanlık Müşaviri olarak görev yapmaktaydı.

Koordinatörlük yapısında; medya çalışmaları, siyasal iletişim, kültürel çalışmalar, kurumsal çalışmalar ve proje geliştirme birimleri bulunmaktadır. Bu kurumsal yapı aşağıda şekil 3.1'de gösterilmiştir.



Şekil 3.1:Koordinatörlük Yapısının Şematik Gösterimi

KDK'nin faaliyetleri arasında; üniversite programları, siyasal iletişim faaliyetleri ve medya-tanıtım çalışmaları yer almaktadır. KDK, üniversite programlarında; kamu diplomasisi panelleri (Gaziantep, Kayseri, Kırıkkale, Çankırı, Bursa ve Kahramanmaraş'ta gerçekleştirilmiştir), dış politika tanıtım programları, dış politika çalıştayları ve gençlik programları gibi aktiviteler gerçekleştirmektedir.

Siyasal iletişim faaliyetlerinde ise; ülke toplantıları, akıl insanlar konferansları, Avrupa toplantıları, paneller ve uluslararası zirveler düzenlemektedir. Ülke programlarındaki toplantılar yurtdışında gerçekleştirilmekte ve ziyaret edilen ülkenin önde gelen düşünce kuruluşlarıyla birlikte organize edilmektedir. KDK bu program çerçevesinde; İngiltere, Yunanistan, Amerika, Mısır, Ürdün, Malezya, Bosna-Hersek, Fransa, Yemen, Almanya, Kuveyt, Moritanya, Tunus, Fas, Nijer, Belçika ve Sudan'a giderek ülke toplantılarına katılmıştır. KDK Akil Adamlar Konferansları düzenleyerek, kamuoyunu meşgul eden konuları sahasında ehliyetli, milletlerarası kamuoyunda sözüne güvenilen devlet ve siyaset adamları, entelektüeller ve gazeteciler tarafından tartışılmasını ve sonuçlara bağlayarak Türkiye açısından dış politikada olumlu sonuçlar almasını hedeflemektedir.(Demir, 2012, 242)

Medya-tanıtım çalışmalarında; gazeteci heyetleri programı, uluslararası basını bilgilendirme, kültür ve tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Medya-tanıtım çalışmalarında en önemli bölümü kültür ve tanıtım faaliyetleri oluşturmaktadır. KDK gazeteci heyetleri programı düzenleyerek, Türkiye'ye duyulan alaka ve merakı tatmin etmek ve yabancı basın mensuplarına Türkiye hakkında olumlu ve doğru bilgiler vermeyi amaçlamıştır. Bu amaçla birçok program, konser ve belgesel hazırlanmıştır. Bu program ve belgesellerden bazıları; I-List Turkey Programı, Kardeş Eli Belgeseli, Somali Belgeseli, Nizam Camii Belgeseli, Doğuyorum Korosu Belgeseli, Türkiye'nin Dostları Belgeseli, Suriye Halkına Destek Konseri olmuştur. Bu çalışmalar Türkiye'nin uluslararası platformda daha çok tanıtılmasını ve saygınlığının artırılmasını amaçlayan çalışmalardır. Bu şekilde KDK'nın en büyük amaçlarından birine yani Türkiye'nin tanıtılmasına hizmet verilmektedir.

Türkiye; devlet müesseselerinden sivil toplum teşekküllerine, iş çevrelerinden sanatçılara, medya mensuplarından bilim adamlarına, insani yardım kuruluşlarından insan hakları organizasyonlarına, aydınlardan akademisyenlere kadar geniş bir aktörler manzumesine sahiptir. Türkiye'nin elindeki bu imkânlarla dış politikasının ve yumuşak gücünün aktif bir şekilde

işleyebilmesi için özel sektörde ve sivil toplum sahasında faaliyet gösteren bütün aktörlerin birlikte çalışması gerekmektedir. Bu amaçla kurulmuş olan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün, hem Türkiye'nin mevcutta uyguladığı dış politikasının hedef stratejilerine uygun hareket etmesi hem de diğer kamu diplomasisi aktörleri ile uyumlu bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir. (Demir, 2012, 239)

3. TÜRKİYE'NİN DİĞER KAMU DİPLOMASİSİ AKTÖRLERİ

Türkiye'de kamu diplomasisi alanındaki çalışmalar yalnızca Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü aracılığıyla yapılmamaktadır. Bazı kurumlar da bu yönde çalışmalara destek olmaktadır. Bunlar arasında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM), Türkiye İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) yer almaktadır.

3.1. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)

Uluslararası alanda, uluslararası televizyon kanalları diplomasi alanında etkin olarak kullanılmaktadır. Ülkeler, liderler ve toplumlar seslerini uluslararası televizyon ve radyo kanalları ile tüm dünyaya duyurabilmektedir. Bu bağlamda uluslararası televizyon kanalları uluslararası iletişimin araçları olmuşlardır. CNN ve Al-Jazeera bu televizyon kanallarına örnek olarak verilebilir. CNN tüm dünyaya Avrupa ve Amerika üzerinde gerçekleşen olayları anlatırken, Al-Jazeera televizyonu ise Orta Doğuda gerçekleşen olayların sesini duyuran bir uluslararası kanal olarak bilinmektedir. Bu ve bunun gibi örnekler ile uluslararası televizyon kanallarının ülkelerin siyasi görüşlerini savundukları birer propaganda aleti olduklarını belirtebiliriz.

Türkiye ise TRT ile diğer ülkelere, Türk kökenli ülkelere, Orta Asya ve Kafkasya'da bulunan topluluklara, Kürt kökenli vatandaşlara, Orta doğuda bulunan Arap izleyicisine ve tüm dünyaya yönelik yayınlar yaparak onlara ulaşmakta, Türkiye'nin tezlerini savunmakta ve yayın yapmaktadır.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), 01.05.1964 yılında özel bir yasayla, özerk tüzel bir kişiliğe sahip olarak kurulmuştur. Kurum 1972 yılında yapılan anayasa değişikliği ile “tarafsız” bir kamu iktisadi kuruluşu olarak tanımlanmıştır. 1927 yılının Mayıs ayında ilk radyo yayını İstanbul Radyosu Türk Telsiz Telefon A.Ş. bünyesinde yer almış, 1936’da PTT’ye devredilmiş, ardından II. Dünya Savaşı ile birlikte Matbuat Umum Müdürlüğü’ne, en son olarak da 1964 yılında TRT’nin kurulmasıyla TRT çatısı altında toplanmıştır. (Demir, 2012, 262)

İlk televizyon yayını 31 Ocak 1968’de yapılmıştır. TRT günümüz itibarıyla 15 televizyon kanalı, yedi ulusal, altı bölgesel, beş uluslararası radyo kanalı, trt.net.tr ve trt.world.com üzerinden 35 dil ve lehçede yayın, teleteks yayını ve "TeleVİZYON", "TRT Çocuk" ve "TRT Haber DD" dergileriyle Türkiye ve dünyaya yayın yapmaktadır. (www.trt.net.tr, Erişim Tarihi:05.07.2014)

TRT yayına başladığı yıldan bu zamana kadar gösterdiği değişim ve yeniliklerle üstlendiği kamu hizmeti yayıncılığı çerçevesinde ülke içi ve dışında kendini göstermektedir. TRT’nin yurt dışına yaptığı yayınlar Türk dış politikasının diplomasi alanındaki girişimlerine katkı sağlarken aynı zamanda kamu diplomasisindeki eksikliği gidermektedir. TRT’nin yurtdışına yaptığı ilk yayınların asıl amacı, yurtdışında yaşayan vatandaşların Türkiye ile olan bağlarını güçlendirmek, farklı toplumlar içerisinde kültürlerini ve dillerini kaybetmelerini engellemektir.

İlerleyen zamanlarda, Türk soylu ve Türkçe konuşan halkların yaşadığı coğrafyalara yayın yaparak Türklerin soy birliğinde olduğu Orta Asya kökenleriyle iletişim kurmak ve Türklük olgusu üzerinde birlik ve beraberlik sağlama hedefi izlenmiştir. TRT bu yayınları Türkçe yaparken, asıl amaç Türk etnik kimliğinin işlenmesi olmuştur. 2000’li yıllarla birlikte TRT Türkçenin dışındaki dil ve lehçelerde de yayın yapmaya başlamıştır. TRT-Int, TRT-Türk, TRT-Avaz, TRT-Şeş, TRT-Arapça ve TRT-Belgesel kanalları ile farklı dil ve lehçelerde kültür, siyaset, ekonomi, tarih, sanat alanlarında yayınlar yapmaya başlamıştır. Hazırladığı haber, belgesel, tartışma, dizi, film, sinema, eğlence

gibi program formatları ile yayın yaptığı ülke ve bölgelerde Türkiye'yi ve Türkleri sadece dünya halkına değil aynı zamanda kendi dillerinde kendi halkına anlatma gayesi taşımaktadır. TRT Şeş ile başlayan, TRT-Avaz ve TRT-Türk ile devam eden hitap alanını genişletme çabası kamu diplomasisi alanında da olabilecek en ciddi adımları oluşturmaktadır. (Başar, 2011, 177-178) TRT bu yapısı ile kamu diplomasisi alanında önemli aktörlerden biridir.

TRT yayınlarının amaçlarını ve içeriğini en iyi şekilde anlayabilmek için TRT'nin hedef ve ilkelerine değinilmesi gerekir. Bu bağlamda yukarıda da bahsedildiği üzere TRT yurt dışında yaşayan Türk kökenli vatandaşlara yönelik kendisine görev edindiği misyonları bulunmaktadır.(Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, 2008, TRT Genel Yayın Planı. Ankara, S:8) Buna göre;

- Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının; Türk milletinin milli, ahlaki ve insani kültür değerlerini benimsemelerine, birlik ve beraberliklerini koruyarak kimliklerini savunmalarına,
- Vatan ve bayrak sevgilerini canlı tutarak Türkiye Cumhuriyetini özümsemelerine ve kimliklerinde yabancılaştırmalarının engellenmesine,
- Özgür bir dünya görüşüne sahip olup, yaşadığı ülkeye karşı da sorumluluklarının bilincinde olan verimli kişiler olmalarına ve yaşadıkları ülkelere de uyum sağlamalarına,
- Türkiye hakkında ve Türkiye'de yaşananlar hakkında eğitim ve bilgi seviyelerinin yükseltilmesine,
- Hak ve özgürlüklerini koruyarak, bölücü ve yıkıcı terör örgütü faaliyetlerinde bulunmamalarına ve Türk vatandaşlarının bu konuda bilinçlenmelerine,
- Türkiye'ye geldiklerinde uyum zorluğu çekmemeleri için karşılaşılabilecekleri zorlukların çözümüne yardımcı olacaktır.

Bunun yanında TRT'nin dünyadaki farklı kültürden olan toplumlara karşı da hedefleri bulunmaktadır. Bu hedeflere ulaşabilmek için TRT imkânları çerçevesinde alt yazılı programlar yapmaktadır. TRT'nin

yabancılarla yönelik programlarda gözetilmesi gereken hedefleri Ŗu Ŗekilde belirlenmiŖtir;

- Türkiye'yi her yönüyle dünyaya tanıtmak, Türk milleti hakkında dünyada Türkler hakkında olumlu bir kamuoyu oluŖturmak,
- Türkiye'nin; siyasi, ekonomik, teknolojik ve bilimsel geliŖmeleri ile ilgili geliŖmelerinin diğerk ülkelere aktarılmasını sağılamak,
- Türkiye'nin Orta Doğı, Avrupa ve Türk-İslam ülkeleriyle olan ilişkilerini etkili bir Ŗekilde dünyaya aktarılmasını sağılamak, Türkiye'nin dıŖ politikada ki başarılarını açıklamak,
- Avrupa Birliğı ile Türkiye arasındaki uyum süreci ve ilişkilerin anlatılmasını sağılamak,
- Türkiye ve dünyanın diğerk ülkelerinde gerçekteŖtirilen, Türk haftası ve fuarlarının duyurulmasına yardımcı olmaktır.

3.2.Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM)

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM), 1862 yılında Matbuat Müdürlüğü olarak kurulmuş, 1920 yılında Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi olarak değıştirilmiş ve son olarak 1984 yılında Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü adını almıştır. Dünyada doğru bir Türkiye algısının oluŖturulmasını hedefleyen kurumun 17 il müdürlüğü ve yurt dışında 39 basın müşavirliğı bulunmaktadır. Kurumun il müdürlükleri; Adana, Afyonkarahisar, Antalya, Bursa, Çanakkale, Edirne, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Muğla, Samsun, Ŗanlıurfa ve Trabzon illerinde bulunmaktadır. Yurt dışında bulunan basın müşavirlikleri ise; Abuja, Astana, AŖkabat, Atina, Bakü, Berlin, Bern, Beyrut, BiŖkek, Brasilia, Brüksel, Cakarta, Cidde, İslamabad, Kahire, Kuala Lumpur, Lahey, LefkoŖa, Londra, Madrid, Moskova, New York, Saraybosna, Paris, Pekin, Pretoria, Riyad, Roma, Sofya, Stockholm, Ŗam, Tahran, TaŖkent, Tokyo, Trablus, VarŖova, Viyana, Washington ve Yeni Delhi'dedir. (<http://www.byegm.gov.tr/turkce/byegm-hakkinda>, EriŖim Tarihi:08.07.2014)

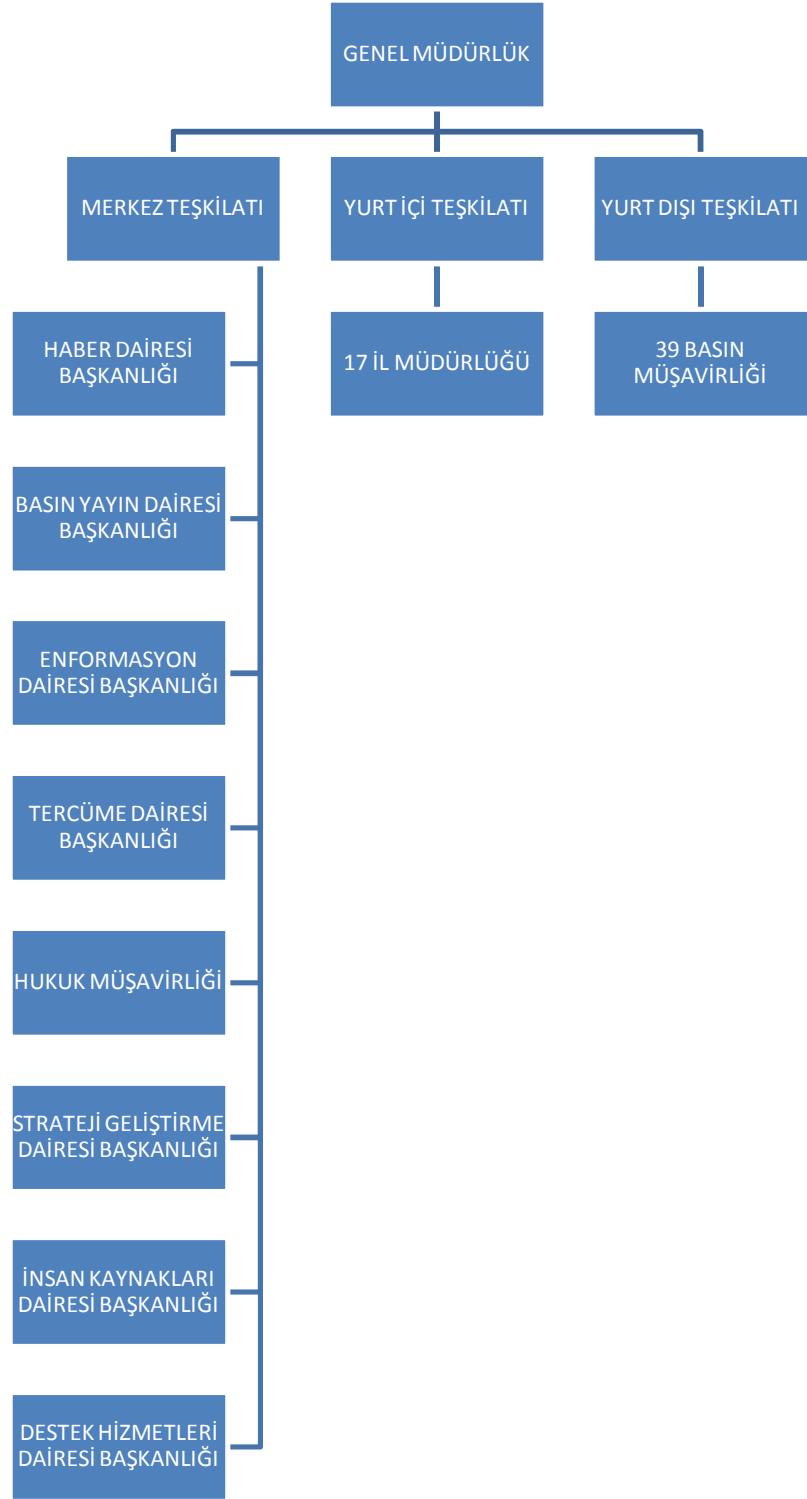
Kurumun misyonu; uluslararası medyayı izlemek, karar alma süreçlerini zamanında ve doğru bilgilerle beslemek, basının gelişimine, Türkiye'nin tanıtımına katkıda bulunmak ve bunlara ilişkin iletişim stratejileri oluşturmaktır. Vizyonu ise dünya üzerinde gerçekçi bir Türkiye algısının yerleşmesine, güçlü ve özgür basın ortamının sağlanmasına katkıda bulunan bir kurum olmaktır. (www.byegm.gov.tr, Erişim Tarihi:08.07.2014)

Kurumun görevleri ise şu şekilde özetlenebilir;

- Devletin tanıtma siyasetinin ve tanıtma ile ilgili alanlarda Hükümet tarafından uygulanacak stratejilerin tespitine yardımcı olmak,
- Kamuoyunun ve ilgili makamların zamanında ve doğru bilgilerle aydınlatılmasını ve bu faaliyetler için gerekli aydınlatıcı ve tanıtıcı bilgi akımını sağlamak,
- Hükümet faaliyetlerinin ve yapılan hizmetlerin iç ve dış kamuoyuna etkin bir biçimde yansıtılmasına ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisinin belirlenmesine ait hizmetler yapmak,
- Basınla ilgili münasebetlerin düzenlenmesi ve basının güçlendirilmesi için gerekli faaliyetlerde bulunmak,
- Yerli ve yabancı basın-yayın organlarının ve mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırmaya yönelik tedbirleri almak, bu hususta gerekli düzenlemeleri yapmak,
- Türkiye aleyhindeki propaganda faaliyetlerini takip etmek değerlendirmek ve sorumlu kamu kuruluşları ile işbirliği yaparak gerekli karşı tedbirleri almak,
- Türkiye'nin dış tanıtma faaliyetlerini yönlendirmek ve bu amaçla kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör kuruluşları, meslek kuruluşları, amaca yönelik vakıflar, dernekler gibi teşekküllerle işbirliği yapmak,

- Yabancı ÷lkelerde T÷rkiye'nin menfaatleri doğrultusunda yapılan aydınlatma faaliyetlerine katılmak,
- Enformasyon ve aydınlatma faaliyetlerini T÷rkiye'nin dış politikasını destekleyecek şekilde düzenlemek ve Dışışleri Bakanlığı ile işbirliği suretiyle yür÷tmektir. (Demir, 2012, 259)

Basın Yayın Enformasyon Genel M÷d÷rl÷ę÷'n÷n teşkilat yapısı incelendiğine merkez teşkilatı, yurt içi teşkilatı ve yurt dışı teşkilatından oluştuğu gör÷lmektedir. M÷d÷rl÷ę÷n merkez teşkilatı, Haber Dairesi Başkanlığı, Basın Yayın Dairesi Başkanlığı, Enformasyon Dairesi Başkanlığı, Terc÷me Dairesi Başkanlığı, Hukuk M÷şavirliği, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, İnsan Kaynakları Dairesi Başkanlığı ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı birimlerinden oluşmaktadır. M÷d÷rl÷ę÷n teşkilat yapısı şekil 3.2.'de gösterilmiştir.



Şekil 3.2: Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Teşkilat Yapısı

BYEGM’de bu yapıyla KDK ve TRT gibi kamu diplomasisi alanında önemli aktörlerden biridir.

3.3.Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)

Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Türkiye'nin dış politika önceliklerini uygulayacak ve koordine edecek bir organizasyon ihtiyacına cevap verebilmek amacıyla, Bakanlar Kurulu'nun 24 Ocak 1992 tarihli kararı ile 21124 sayılı 27 Ocak 1992 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir uluslararası teknik yardım teşkilatı olarak kurulmuştur. TİKA'nın kurulduğu yıllardaki amacı, Sovyetler Birliğinin 1991 yılında dağılmasıyla özgürlüklerine kavuşan; Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Kırgızistan gibi yeni Türk devletlerin kendi sosyal yapısını üretmesi, kendi kimliğini sağlıklı bir şekilde inşa etmesi, kültürel ve siyasi hakların gelişmesi, teknik alt yapı konusunda eksiklerin giderilmesi olmuştur. TİKA bu ülkelerde eğitim, sağlık, restorasyon, tarımsal kalkınma, maliye, turizm ve sanayi alanında bir çok proje gerçekleştirmiştir. TİKA ofislerinin ilki Türkmenistan'da açılmış, daha sonraki yıllarda Avrasya bölgesinde bulunan ofis sayısı altıya çıkmıştır. (www.tika.gov.tr, Erişim Tarihi: 11.07.2014)

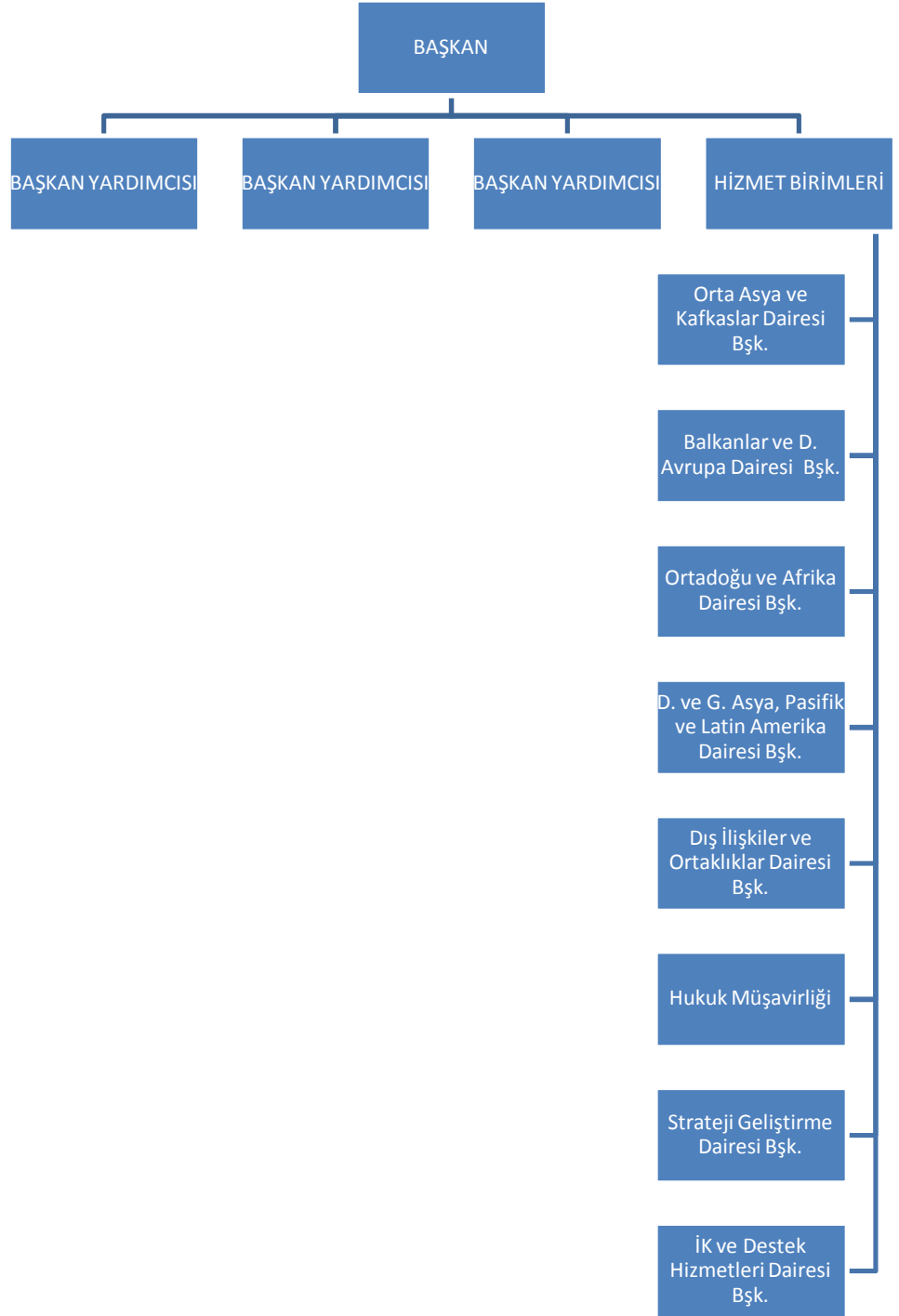
Başlangıçta Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya'da bağımsızlıklarını ilan eden Cumhuriyetlere yönelik dış teknik yardım desteği sağlamak amacıyla kurulan TİKA, Ak Parti döneminde 2011 yılıyla birlikte kurumun koordinasyon etkinliğini arttırmaya yönelik olarak yeniden yapılandırmaya girdi. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı gibi yumuşak güç ve kamu diplomasisi alanında yeni kurumlarında kurulması ile birlikte TİKA'nın da bu kurumlarla koordineli çalışmaya başlaması konusunda mevzuat değişikliğine gidilmiştir. Bu değişikliklerle birlikte TİKA eskiden yapmış olduğu nakdi dış hibe yardımlarını proje tabanlı çalışma şekline dönüştürmüştür. Buna göre TİKA'nın faaliyetleri geliştirilen projeler ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla koordineli işbirliği projeleri üzerinden yürütülmeye başlanmıştır. Daha önceki yıllarda sadece Türki Cumhuriyetlere yönelik bir kurum olan TİKA, Ak Parti dönemiyle birlikte dış politikadaki Ortadoğu, Afrika ve Latin

Amerika açılımlarına uygun bir biçimde yurtdışı planlamalarını değiştirdiği söylenebilir.(Ekşi, 2014, 220-221)

2000’li yıllarla başlayan küreselleşme ile birlikte aynı dilin konuşulduğu ülkelerin kalkınma konusunda kazandığı ivmeye paralel olarak TİKA’nın bölgede yaptığı projeler, kurumsal kapasite artırımı projelerine dönüşmüştür. Günümüze gelindiğinde bu ülkelerin yardıma ihtiyaç duyan ülkeler sınıfından çıkarak yardım eden ülkeler sınıfına girdiği görülmektedir. Bu arada TİKA’da faaliyet gösterdiği coğrafyayı genişletmiş; 2002 yılında 12 olan TİKA ofisi sayısı 2011 yılında 25’e, 2012 yılında ise 33’e yükselmiştir. 2002 yılında Türkiye’nin kalkınma yardımları 85 milyon dolar iken bu rakam 2011 yılında bir milyar 273 milyon dolar seviyesine çıkmıştır.

TİKA’nın yeniden yapılandırılması ile birlikte sadece teknik yardım faaliyetleri yapan bir kurum olmanın ötesine geçilmiş, diğer kurumlar ile birlikte ortak bir şekilde çalışan ve sosyo-kültürel faaliyetler icra ederek yumuşak güç üreten bir kurum ortaya çıkmaya başlamıştır. TİKA bu faaliyetleri ile birlikte 1992-2002 yılları arasında iki bin proje gerçekleştirirken, 2002-2012 yılları arasında 11 bin proje hayata geçirerek resmi kalkınma yardımlarını %96 oranında arttırmıştır.(Ibid, TİKA 2012 Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu, S:12)

TİKA’nın teşkilat yapısı; 2 Kasım 2011 tarih ve 28103 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi’nin ekinde aşağıdaki şekilde verilmiştir. (RG, 2 Kasım 2011, Sayı:28, S:103)



Şekil 3.3: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Teşkilat Şeması

TİKA'nın teşkilat şeması incelendiğinde başkan, başkan yardımcıları ve hizmet birimlerinden oluştuğu görülmektedir. Hizmet birimleri ise; Orta Asya ve Kafkaslar Dairesi Başkanlığı, Balkanlar ve Doğu Avrupa Dairesi Başkanlığı, Ortadoğu ve Afrika Dairesi Başkanlığı, Doğu ve Güney Asya, Pasifik ve Latin Amerika Dairesi Başkanlığı, Dış İlişkiler ve Ortaklıklar Dairesi Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Başkanlığı'ndan oluşmaktadır. TİKA'da bu yapısıyla KDK, TRT ve BYEGM gibi kamu diplomasisi alanında önemli aktörlerden biridir.

Türkiye'nin bu kapsamda Kafkasya ve Orta Asya Cumhuriyetleri ile yapmış olduğu anlaşmalarda mevcuttur. Bunlardan biri olan Latin alfabesi işbirliği anlaşması 1991'de Azerbaycan, 1993'te Türkmenistan, 1995 yılında ise Özbekistan'ın bu alfabeye geçmeyi kabul etmesiyle imzalanmıştır. TİKA'nın çalışmaları bu anlaşma ile ülkelerin Türk alfabesine yakın olmalarıyla meyvesini vermiştir. Kasım 1991 yılında kabul edilen Türk alfabesiyle birlikte Azerbaycan bir harf, Türkmenistan altı harf, Özbekistan ise beş harf değiştirerek Türkçeyi kullanmaya başladılar. Bu ülkelerin Türkiye'nin kullandığı alfabeye geçmelerinin, Türkiye'nin Türki Cumhuriyetlerdeki yumuşak gücünün bir başarısı olarak kabul edilebilir.

3.4. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 06.04.2010 tarihli ve 27544 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunla kamu tüzel kişiliğine haiz, özel bütçeli ve Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur. Başbakan ve Başkanlık ile ilgili yetkilerini bir Bakan aracılığı ile kullanabilmektedir. (<http://www.sayistay.gov.tr/rapor/kid/YURTDISI%20TURKLER%20VE%20AKRA%20TOPLULUKLARI%20BASKANLIGI.pdf>: s:5, Erişim Tarihi:08.05.2015)

Başkanlığın kendi alanına giren konularda politikaların belirlenebilmesi için; yurtdışı vatandaşlar danışma kurulu, kültürel ve sosyal ilişkiler eşgüdüm değerlendirme kurulu ve yabancı öğrenci değerlendirme kurulu oluşturulmuştur.

Başkanlık, Başbakan yardımcısı Prof. Dr. Numan Kurtulmuş'a bağlı olarak çalışmaktadır ve başkanlığın başında Doç. Dr. Kudret Bülbül yer almaktadır.

YTB öncelikle 1961 yılında Almanya ile yapılan işgücü anlaşması üzerinde durmuş ve bu anlaşmayı Türkiye diasporasının temeli olarak ele almıştır. Nitekim Almanya'da günümüz itibariyle iki buçuk milyon Türk vatandaşı yaşamaktadır. Dünya genelinde ise altı milyon Türk yurtdışında yaşamaktadır. Örgütlenmemiş bu mevcut Türk nüfusunu diaspora haline getirmek için YTB öncelikle yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının varlıklarını teminat altına almayı en temel gayesi yaparak onları asimilasyona karşı korumayı amaçlamıştır. YTB böylece, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının Türkiye ile kültürel ve toplumsal bağlarını muhafaza etmelerine yönelik faaliyetler düzenlemektedir. (Ekşi, 2014, 213)

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın kurulmasıyla, Türkiye sadece yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları ile değil, aynı zamanda ortak tarih ve kültürel mirasa sahip olduğumuz diğer Türki ülkeler ve vatandaşlarıyla da olan ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. Kurumun çalışma alanıyla ilgili üzerine almış olduğu koordinasyon görevi; yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarına, soydaş ve akraba topluluklarına yönelik ilgili, yetkili kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak çalışmaların koordinasyonunun bir plan dâhilinde yapılmasını sağlamak, bu alanlara yönelik belirlenmiş hedeflere hangi stratejilerle ulaşılabileceğini tespit etmek ve başarıya ulaşmasını sağlamaktır. (<http://www.ytb.gov.tr/tr/kurumsal-kategori/841-hakkimizda>, Erişim Tarihi:08.05.2015)

Başkanlığın kurulması ile birlikte;

- Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarıyla olan görüşmeler yoğunlaştırılmış, ülke dışına olan göçün sebepleri üzerinde durulmuştur.
- Yurt dışında yaşayan Türklerin, kendi kimlik ve kültürlerini kaybetmemeleri için gerekli çalışmalar yapılmış ve eğitimler düzenlenmeye başlanmıştır.
- Ortak kültüre ve değerlere sahip olduğumuz diğer ülkelerle olan çalışmalar üzerinde durulmuş ve o ülkeler içerisinde ortak hizmet verilmeye başlanılmıştır.

- Yurt dışından gelerek Türkiye’de eğitim görmek isteyen öğrenciler için gerekli yardımlar yapılmış, burs imkânları sağlanmış, eğitimlerinin başarılı bir şekilde devam edebilmesi için esaslar belirlenmiş ve uygulamaya konulmuştur.

- Diğer ülkelerde kurulmuş olan sivil toplum örgütlerinin daha etkili şekilde çalışmalarını sağlayarak, bulundukları ülkeler içerisinde yönetime daha aktif olarak katılmaları sağlanmaya çalışılmış, Türk vatandaşlarının da bu sayede Türkiye ile olan bağlarını muhafaza etmeleri ve çalışma alanlarında başarılı olmaları amaçlanmıştır.

SONUÇ

Günümüzde uluslararası ilişkiler disiplinde en çok incelenen konulardan biri güç kavramı ve bu kavramın bütün boyutları olmuştur. Hazırlanan bu tezde çalışmalardan bazıları gücü sadece bir aktörün diğerine istediğini yaptırabilme kabiliyeti olarak işlenmiştir. Güçlü olmanın ne anlama geldiğini ifade eden çalışmalara ek olarak millî gücün anlamının ve alt unsurlarının ne olduğunu ortaya koyan çalışmalardan bahsedilmiştir. Buna göre millî güç: bir ülkenin ekonomik, siyasi, askerî, sosyal ve psikolojik kapasitesinin birleşimidir. Millî gücü oluşturan bu unsurlar göz önüne alınarak millî gücün tanımları, hatta matematiksel hesapları ortaya koyulmaktadır. Bu unsurlardan diğer aktörleri korkutma, tehdit etme, caydırma amacına hizmet edenler sert güç unsurları olarak ifade edilirken; diğer aktörün fikrini istenilen şekilde değiştirmeye ve cazibe yaratarak amaca ulaşmaya yarayan unsurlar yumuşak güç unsurları şeklinde anlatılmıştır.

Politik amaca ulaşma yolunda millî güç unsurlarının sert ve yumuşak güç olarak sınıflandırılmasına ek olarak ulaşmak istenen hedefin karakteri de değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeye, hedefe ulaşabilmek için gerekli olan güç analizi yapılarak sert güç ile yumuşak gücün bir dengesi sağlanarak en uygun araç seçilmiş, bir başka ifadeyle akıllı güç kullanılmıştır. Güç kavramının bütün boyutlarıyla tanımlandığı bu çalışmada ek olarak güç konusunda yapılan teorik açıklamalar da bulunmaktadır.

Uluslararası ilişkiler disiplinini teorik açıdan inceleyen yaklaşımlar, uluslararası ilişkiler alanında büyük önem arz ederken, güç konusunda da önemli fikirler ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada bahsedilen yaklaşımlar gerçekçi yaklaşımın sert güç unsurlarının kullanımının daha uygun olacağına vurgu yapmaktayken, gerçekçi yaklaşımdan temel alan yeni gerçekçi yaklaşım ise gücün amaç değil araç olduğunu ifade etmektedir.

Savaşın ve dolayısıyla sert güç uygulamalarının toplumsal refaha zarar verdiğini ifade eden liberalizm, gerçekçi yaklaşımın uluslararası sistemin anarşik olduğu yargısını kabul etmekle beraber, iktisadi iş birliği süreçleri ile

bu durumun ortadan kalkabileceğini ve toplumsal refahın sağlanabileceğini dile getirmektedir. Yapısalcı yaklaşım ise aktörün uluslararası sistemi belirlediğine ilişkin yargının eksik olduğunu ifade ederek, sistemin de aktörün davranışları üzerinde etkili olabileceğini ifade etmiştir.

Uluslararası ilişkiler tarihini de inceleyen bu tez çalışmasında, sert gücün en uzun süre uygulanan güç metodu olduğundan bahsedildi. Zorlama, korkutma, tehdit etme ve caydırma gibi yöntemleri içeren sert gücün çok uzun yıllar boyu aktörlerin amaçlarına ulaşmak için en yaygın olarak kullandıkları araç olduğu anlatıldı. Ancak günümüzde sert güç kullanımı ile sistem; yapının değişmesi, aktörlerin davranışlarının meşruiyetine dair algının değişmesi ve sert güç kullanımının iktisadi ve toplumsal maliyetinin çok yüksek olması sebebiyle hedefe giden yolda tek alternatif olmaktan çıkmaya başlamaktadır. Bu durum tek başına sert gücün amaca ulaşmak için yeterli olmaması, bu gücün keyfi kullanımının bugün dünyada geçerli meşruiyet algısıyla çelişmesi, sert gücü kullanan aktöre ve dünya toplumuna iktisadi, sosyal ve toplumsal maliyetinin çok fazla olması ile açıklanabildiği gösterilmiştir.

Üzerinde durulan bir diğer güç unsuru olan yumuşak güç; karşıdaki aktörün, cazibe yaratarak, onu zorlamadan, tehdit etmeden ya da korkutmadan kendi fikrine uygun düşünmesini sağlamaya yarayan yolların tamamıdır. Yumuşak güç bir ülkenin kültürüne, siyasi değerlerine ve dış politikalarına dayanır. Söz gelimi, eğer bir ülke kültürel değerleri vesilesiyle diğer ülke halkının fikrini amacına uygun bir şekilde değiştirebiliyor, siyasi değerlerinin yarattığı cazibeyle diğer ülke yöneticilerini ikna edebiliyor ya da dış politikaları diğer ülkelerin kendisine destek vermesini sağlayabiliyorsa yumuşak güç sahibidir denebilir.

Bu çalışmada, Türkiye'nin sahip olduğu kamu diplomasisi araçları olan; Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, TRT, Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü, Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Toplulukları Başkanlığı açıklanmıştır. Bu kurumların, Türkiye'nin imajına ne denli katkıda bulunduklarından ve Türkiye'nin sahip olduğu bu kurumlar ile yumuşak gücünü ne denli etkili kullandığından bahsedilmiştir.

Türkiye'nin yumuşak gücünü kullanarak başarılı olabilmesi için ülkesi ve milleti ile birlikte bölünemez bir bütün olması, anayasal sistemini bozmaya yönelik ayrılıkçı ve bölücü tüm faaliyetlerin önüne geçmesi gerekmektedir. Türkiye'de barış ortamı güçlendirilmelidir. Türkiye içerisinde yaşayan tüm vatandaşların din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın Türkiye'de yaşamaktan memnun olması sağlanmalı ve Türkiye bunu diğer ülkelere de göstermelidir.

Türkiye amaçladığı hedefe ulaşmak istiyorsa demokrasi, insan hakları ve özgürlükler alanında dünyanın önde gelen ülkelerinden birisi olma konusunda çabalamalıdır. Türkiye'nin yumuşak gücüne önemli katkılarda bulunacak olan Avrupa Birliğine üyelik hedefinin gerçekleştirilmesi sağlanmalı, milli gelir yükseltilerek ülkemizin diğer ülkeler ile arasındaki ekonomik fark kapatılmalı ve büyümekte olan ekonomiye gereken önem verilmeye devam edilmelidir.

Türkiye'nin gelecek yıllarda gerçekten bir güç merkezi olabilmesi, ulus-devlet yapısı, egemenliği ve bağımsızlığı ile birlikte ülke bütünlüğünü koruyarak; ulusal gücünü artırmasına ve kendi ulusal çıkarları doğrultusunda bağımsız güç politikaları uygulayabilme yeteneğini elinde bulundurmasına bağlıdır.

KAYNAKÇA

- AHMET, İkbâl, Terörizm: Onları ve Bizimki, Birikim Dergisi, 2000, Sayı:150.
- AKÇADAĞ, Emine, Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi, 2010, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.08.2014).
- ARI, Tayyar,, Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika, 9. Baskı, Bursa: MKM Yayıncılık, 2011.
- BAŞAR, Hatice, Türkiye’nin Kamu Diplomasisi: Bir Örnek Çalışma TRT, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.
- CEYLAN, Ahmet ve USLU, İsa, (2012), 1 Mart Tezkeresinin Türk Dış Politikasına Etkisi,<http://politikaakademisi.org/1-mart-tezkeresinin-turk-dis-politikasina-etkisi/>, (Erişim Tarihi: 22.07.2014).
- ÇALIŞKAN, Koray, Münir Fahreddin, Yeni İntifada ve Filistin Sorunu’nun Kısa Tarihi, Birikim Dergisi, Aralık 2000, sayı:140.
- ÇAVUŞ, Tuba, Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye’nin Yumuşak Güç Kullanımı,2012,<http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/2012-2-30.pdf>, (Erişim Tarihi: 26.07.2014).
- ÇUBUKÇU, Mete, Bizim Filistin, İstanbul: Siyah Beyaz Metis Güncel, 2002.
- DAVUTOĞLU, Ahmet, Stratejik Derinlik: Türkiye’nin Uluslararası Konumu, 77. Baskı, İstanbul: Küre Yayınları, 2012.
- DEMİR, Vedat, Değişen Uluslararası İlişkiler Çerçevesinde Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkilerin Müşterek Kavramları, 2012, <http://kamudiplomasisi.org/demo/images/stories/makale001.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.07.2014).

- DEMİR, Vedat, Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Komşu Ülkelerle İlişkilerine Katkısı, 2011, http://www.siyasaliletisim.org/pdf/kamudiplomasisiveturkiyenin_komsulari.pdf, (Erişim Tarihi: 12.08.2014).
- DEMİR Vedat, Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç, 2012.
- EKŞİ Muharrem, Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası, 2014
- EMİNİ, Filiz Tufan, Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:36, Nisan 2013, ss.43-56.
- Encyclopedia Britannica, 1999.
- HANS, J. Morgenthau, Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi, Çeviri: Baskın Oran, Ünsal Oskay, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, Ankara, 1970, s.10
- HASGÜLER, Mehmet ve ÖZKALELİ, F. Murat, (2009), Dış Politikada Stratejik Derinlik, http://www.zaman.com.tr/yorum_yorum-mehmet-hasguler-fmurat-ozkaleli-dis-politikada-stratejik-derinlik_889279.html, (Erişim Tarihi: 21.07.2014).
- HOLSTI, K. J. (1964), "The Concept of Power in the Study of International Relations," Background, 7/4: 179-194.
- Ibid, TİKA 2012 Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu, S:12
- İSKİT, Temel, Diplomasi, Tarihi, Teorisi, Kuramları ve Uygulaması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.
- İSKİT, Temel, Diplomasi Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2677, 2012.
- KALIN, İbrahim, Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, <http://www.kdk.gov.tr/yeni08//sag/kamu-diplomasisine-bakis/20>, (Erişim Tarihi: 02.07.2014).

- KAMEL Ayhan, 1923'ten günümüze Türk Dış Politikası ve Diplomasisi, 2014.
- KAYNAK, Mahir ve GÜRSES, Emin, Geleceğin Türkiye: Yeni Osmanlılar, Cem Küçük ile Söyleşi, İstanbul: Profil Yayıncılık, 2011.
- KHALİDİ, Walid, Towards a Palestinian State Despite Oslo, Journal of Palestine Studies, Güz, Sayı:24, ss:3-17.
- KINIKLIOĞLU, Suat,, "Dış Politika Yapımında da, İcraatında da Bir Dönüşüm Var", Mülakatlarla Türk Dış Politikası, Cilt:4, (Editörler: Habibe Özdal, Osman Bahadır Dinçer ve Mehmet Yegin, Ankara: USAK Yayınları, 2011.
- KODAMAN, Timuçin ve AKÇAY, Ekrem Yaşar, Kuruluştan Yıkılışa Kadar Osmanlı Diplomasi Tarihi ve Türkiye'ye Bıraktığı Miras, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2010, Sayı: 22, ss.75-92, s.75.
- MAATHEW C. Armstrong, Operationalizing Public Diplomacy, Snowand Taylor, S:65MERAY, Seha L. Devletler Hukukuna Giriş, Ankara Üniversitesi, SBF Yayınları, Ankara, 1975.
- Milliyet Gazetesi, 2 Mayıs 2003.
- NYE, S. Joseph, The Powers to Lead. Oxford, Oxford University Press, 2008.
- NYE, S. Joseph. Soft Power Public Affairs, 2004. ORAN Baskın, Türk Dış Politikası, Cilt 1, 1919-1980 Dönemi, 2013.
- ORAN Baskın, Türk Dış Politikası, Cilt 3, 2001-2012 Dönemi, 2013.
- Oxford İngilizce Sözlük, 2002.
- ÖNER, Ali, Çatışmalar ve Görüşmeler Sarmalında Filistin-İsrail, İstanbul: İlimyurdu Yayıncılık, 2012.
- ÖZİPEK, B. Berat, Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti) Dönemi İç ve Dış Politika (2002-...), Osmanlı'dan İkibinli Yıllara Türkiye'nin Politik Tarihi: İç ve Dış

Politika içinde, 4. Baskı, (Editörler: Adem Çaylak, Mehmet Dikkaya, Cihat Göktepe ve Hüsnü Kapu), Ankara: Savaş Yayınevi, 2012.

Radikal Gazetesi, 7 Şubat 2009.

Resmi Gazete, Tarih:2 Kasım 2011, Sayı:28103.

ROBERT, A. Dahl, “The Concept of Power”, Behavioral Science, 2:3, S:201-215

SARAN, Hasan, Değişen Diplomasi Anlayışı ve İstihbarat, 2014, <http://akademikperspektif.com/2014/09/04/degisen-diplomasi-anlayisi-ve-istihbarat/>, (Erişim Tarihi: 04.09.2014).

SZONDİ, Gyorgy. “Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences”, Discussion Papers in Diplomacy, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, No:112, Netherlands, 2008

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem: IX, Cilt : 1, (1 Temmuz 1950), s.3; Ahmed Emin Yalman, Yakın Tarihte Gördüklerim, Geçirdiklerim, Cilt : IV, (1945 – 1971), İstanbul, 1971, s.227. TIĞ, Abdurraman, BAYDAROĞLU, İsak. ve ERDEM, Sakiye, Dış Basında Recep Tayyip Erdoğan, 1. Baskı, İstanbul: Kim Ne Diyor Yayınları, 2012.

TUNCER, Hüner (t.y), Eski ve Yeni Diplomasi, <http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/37/1/hunertuncer.pdf>, (Erişim Tarihi: 14.03.2014).

TURQUIE DIPLOMATIQUE GAZETESİ, 4 Kasım 2014, S:4-6-7

TÜYSÜZOĞLU, Göktürk, Milenyum Sonrası Türk Dış Politikası: Yeni Osmanlılık ve Türk Avrasyacılığı Ekseninde İnşa Edilen Bir Pragmatizm, Alternatif Politika Dergisi, Cilt:5, Sayı:3, ss.295-323.

YAĞMURLU, Aslı, Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi, İletişim Araştırmaları Dergisi, 2007, 5(1), ss.9-38.

YILMAZ, Sait, Yumuşak Güç ve Evrimi, [http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEEVIRIMI\(4a4j\).pdf](http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEEVIRIMI(4a4j).pdf), 2009, (Erişim Tarihi: 21.07.2014).

YILMAZ, Sait, Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi, Stratejik Araştırmalar Dergisi, 1(1), 2008, ss.27-65.

YILMAZ, Sait, Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi, S:28-29

Zaman Gazetesi, 3 Nisan 2002.

<http://www.byegm.gov.tr>, (Erişim Tarihi 08.07.2014).

<http://www.islambirigi.org.tr>, (Erişim Tarihi: 17.07.2014).

<http://www.kdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 26.06.2014).

<http://www.tdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 11.03.2014).

<http://www.tika.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 11.07.2014).

<http://www.tika.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 11.07.2014).

<http://www.trt.net.tr>, (Erişim Tarihi: 05.07.2014).

http://www.milliyet.com.tr/-yumusak-guc-te-turkiye-dunya-20-ncisi_oldu/gundem/gundemdetay/30.11.2012/1634966/default.html, (Erişim Tarihi:16.07.2014)

http://www.mfa.gov.tr/duyuru-15_-17-aralik-2009_-bakanligimiza-ait-olmayan-internet-siteleri-hk_.tr.mfa

<http://www.sayistay.gov.tr/rapor/kid/YURTDISI%20TURKLER%20VE%20AKRABA%20TOPLULUKLARI%20BASKANLIGI.pdf>: s:5, Erişim Tarihi:08.05.2015

EKLER

EK-1: KDK Genelgesi

30 Ocak 2010 CUMARTESİ **Resmî Gazete** Sayı: 27478

Başbakanlıktan:

Konu: Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü

Günümüzde, küreselleşmenin bir sonucu olarak uluslararası ilişkiler daha karmaşık bir hale gelmiş, devletler arasındaki resmi diplomasi yanında, uluslararası toplumu etkilemenin ve yönlendirmenin bir aracı olarak "Kamu Diplomasisi" ayrı bir önem kazanmıştır. Uluslararası platformlarda, Ülkemizin uzun süredir maruz kaldığı itham ve sorunlar karşısında haklılığımızı kanıtlamaya yönelik çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için, kamu diplomasisi yöntem ve araçlarıyla uluslararası toplumun doğru yönde bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Kamu diplomasisi yöntemleriyle Ülkemizin uluslararası kamuoyu nezdinde saygınlığının artırılmasına yönelik stratejilerin geliştirilerek, ülkemizin dış tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin görevler, ilgili mevzuatla çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına verilmiştir. Ancak, ülkesel ve bölgesel sorunların kolayca küresel bir boyut kazandığı günümüzde, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, uluslararası alanda ortaya çıkan fırsatlar ve tehditler, kamu diplomasisi konusunda görevli kurumlar arasında daha etkin bir koordinasyonu, yakın işbirliğini ve hızlı karar alma süreçlerini zorunlu hale getirmiştir.

Bu itibarla, kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, bir Başbakan Baş müşavirinin uhdesinde Kamu Diplomasisi

Koordinatörlüğünün oluşturulması uygun görülmüştür. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün sekretarya hizmetleri Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilecektir.

Tüm kamu kurum ve kuruluşları, sahip oldukları personel, mali kaynaklar, yurt dışı teşkilatları ve teknik ve bilimsel kapasiteleriyle Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün faaliyetlerinin yürütülmesine yardımcı olacaktır. Ülkemizin kamu diplomasisi faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için hazırlanacak yıllık faaliyet planları çerçevesinde ilgili kurum bütçelerine ödenek konulması sağlanacaktır.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Başbakan

Recep Tayyip ERDOĞAN

ÖZGEÇMİŞ

16 Haziran 1988 tarihi, Diyarbakır doğumluyum. İlkokulu İstanbul’da, Ortaokul ve Liseyi Kütahya’da tamamladıktan sonra, Lefke Avrupa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2011 yılında mezun oldum. 2012-2015 yılları arasında Denizbank ve Yapı Kredi Bankalarında, İstanbul ve Eskişehir’de görev yaptım. 2012 yılında da, Beykent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Özel ilgi alanlarım; siyaset, spor, stratejik karar verme süreçleri ve diplomasidir.

Yabancı dilim İngilizce olup, bekâрім.

Aday: Hazerfen GÜLTEKİN